

De Google-generatie

leerling versus docent: kritisch of naïef..?

Praktijk gericht onderzoek

Gert-Jan van Panhuis MA, 3189945

Roderik de Ridder MA, 3105008

Rolf van Vugt MA, 3287130

Deadline: 08-07-2013

Docent: Joes Segal

Inhoudsopgave

1	Inleiding	3
1.1	Verwachtingen en hypothese	4
1.2	Opzet en definitie	5
1.3	Theoretisch debat en aanbevelingen	6
2.1	De docenten (interviews)	9
2.2	De leerlingen (enquêtes en onderzoeksopdracht)	11
3	Conclusies en adviezen	16
	Bibliografie	19
	Bijlage: uitwerking van de interviews	20

1. Inleiding

Wanneer er tijdens de geschiedenisles aan de leerlingen gevraagd wordt om informatie op te zoeken over de Tweede Wereldoorlog in Nederland, is de kans groot dat de leerling op de website "Nederland in de Tweede Wereldoorlog" van Wikipedia.org terecht komt.¹ Op deze website staat een grote hoeveelheid aan feiten over de manier waarop de Duitsers de inwoners onderdrukten. Er staat echter niets over het begrip *grijs verleden*: de leerling krijgt een gekleurd beeld van de oorlog, waaruit niet duidelijk zal worden dat er ook een grijs tussengebied tussen beide groepen ontstond.² De leerlingen hebben dit echter niet door. Wikipedia vinden zij fantastisch: er is een hele webpagina met dezelfde titel als hun opdracht. De informatie wordt overgenomen en hun werk zit erop.

Leerlingen zijn gewend om het internet veelvuldig te gebruiken voor werkstukken, feiten en onderzoek. Dit is vooral het geval bij het vak geschiedenis, omdat de leerling hier veel feiten uit het hoofd moet leren en deze ook dient toe te passen. Hierbij wordt in het bijzonder veel gebruik gemaakt van de website wikipedia.org. Het is bekend dat Wikipedia niet altijd betrouwbaar is en dat elk individu de inhoud van de pagina's kan wijzigen. Leerlingen zijn zich hier echter niet altijd van bewust. Zij gebruiken de bron om snel kennis tot zich te nemen en dit is terug te vinden in elke literatuurlijst die zij opstellen. Geschiedenisdocenten (hierna te noemen als: docenten) moeten er voor waken dat de leerling geen foutieve informatie tot zich neemt. Het probleem is echter dat hier weinig tot geen aandacht aan besteed lijkt te worden. Een belangrijke vraag is dan ook hoe docenten moeten omgaan met de beschikbaarheid van Wikipedia. Moeten zij het gebruik ervan verbieden of moeten zij juist hun lessen aanpassen, omdat Wikipedia zo toegankelijk is?

Veel didactici leggen de focus dus op - wat de onderzoekster Maggioni beschrijft - als de *criticalist stance*.³ Dat wil zeggen dat er een kritische houding van de leerling wordt verwacht waarbij hij het verleden gaat reconstrueren door het stellen van vragen en het analyseren van bronnen. De vraag is of dit daadwerkelijk bereikt wordt in de dagelijkse educatieve praktijk. Deze praktijk wordt namelijk steeds meer vormgegeven door het zogenaamde *nieuwe leren*.⁴ De tijd dat de docent zijn kennis oplegt aan de leerlingen is voorbij. De leerling en het leren staan tegenwoordig centraal. Er wordt een grotere zelfstandigheid toegeschreven aan de leerlingen. Het huidige digitale tijdperk biedt daarvoor voldoende handvesten aan. De leerling zoekt aan de hand van het internet zelf zijn informatie. En het is dit punt waar het probleem - zo niet een uitdaging - voor het onderwijs ligt.

Op onze scholen hebben wij ervaren dat het gebruik van (sociale) media een probleem is.⁵ Docenten gaan hier op verschillende manieren mee om en niet iedereen gebruikt het

1 [z.a.], "Nederland in de Tweede Wereldoorlog". *Home Page* [z.j.] - http://nl.wikipedia.org/wiki/Nederland_in_de_Tweede_Wereldoorlog, 08-05-2013.

2 Chris van der Heijden, *Grijs Verleden. Nederland en de Tweede Wereldoorlog* (Amsterdam 2009).

3 Gevolgde bijeenkomst vakdidactiek op de Universiteit Utrecht gegeven door Hanneke Tuithof op maandag 25-02-2013.

4 Fred Korthagen en Bram Lagerwerf, *Leren van binnenuit. Onderwijsontwikkeling in een nieuwe tijd* (Soest 2008) 15-36.

5 Laar & Berg, Laren (NH), Van Lodenstein College, Kesteren (GL), Het Beatrix College, Tilburg (NB).

internet even intensief. Daarom is het nodig uitgebreid stil te staan bij het internetgebruik van de leerling en de rol hierin van de docent.

Om helderheid te scheppen willen wij aan de hand van Wikipedia een advies uitbrengen aan de docenten dat een antwoord geeft op de volgende onderzoeksvraag: Hoe kunnen docenten geschiedenis hun leerlingen uit 4 havo en 5 vwo helpen op een kritische wijze met Wikipedia om te gaan?

We beperken ons tot Wikipedia om twee redenen. Ten eerste omdat de bespreking van meerdere websites of meerdere media zal leiden tot een groter onderzoek met verschillende uitkomsten per medium. Om ervoor te zorgen dat ons onderzoek zo specifiek mogelijk wordt, is er voor slechts één website gekozen. Ten tweede is Wikipedia een constante factor in werkstukken van leerlingen. Dit hebben wij geconstateerd tijdens computeropdrachten in de les en bij de bronvermelding van leerlingen bij werkstukken.

1.1 Verwachtingen en hypothese

Bij het opstellen van het onderzoek is er een aantal verwachtingen dan wel hypothesen opgesteld. In de eerste plaats verwachten wij dat de docent in beide klassen weinig tot geen specifieke aandacht besteedt aan Wikipedia of internetgebruik in het algemeen. Daarnaast is de verwachting dat het gebruik van Wikipedia in de onderbouw wordt gedoogd, terwijl van een bovenbouw leerling wordt verwacht dat hij zijn kennis dubbel checkt aan de hand van andere (internet)bronnen.

Ten tweede is het belangrijk te vermelden dat het onderzoek op drie scholen met een verschillende identiteit is uitgevoerd. De eerste school is een havo/vwo, gevestigd in het Gooi, waar overwegend autochtone leerlingen naartoe gaan. De tweede school is een reformatorische school in het midden van Gelderland. De laatste school bevindt zich in een nieuwbouwwijk in Tilburg, waarbij de etniciteit en religieuze overtuiging van de leerling sterk kan verschillen. Omdat het internet een breed toegankelijk en simpel medium is voor informatieverschaffing, gaan wij ervan uit dat de verschillende identiteiten van de school geen rol zullen spelen in de uitkomst van het onderzoek.

Tot slot verwachten wij dat de docent sceptisch is met betrekking tot het gebruik van Wikipedia en dat hij regelmatig zal botsen met het gemak waarmee de leerling gebruik maakt van de website. Indien dit het geval is zal er een balans gevonden moeten worden, waarbij zowel leerling als docent baat hebben bij het gebruik van het internet en Wikipedia in het bijzonder.

De eerste hypothese zoals hierboven geformuleerd is gebaseerd op een internetartikel van Albert van der Kaap, waarin hij veronderstelt dat docenten in het algemeen ervan uitgegaan dat leerlingen over genoeg mediawijsheid beschikken om een weloverwogen keuze in websites te maken. Hij ontkracht deze stelling door aan te geven dat leerlingen teveel bronnen tot hun beschikking hebben. Daarnaast klikken leerlingen vaak de eerste link aan en

nemen zij de informatie van een website klakkeloos over.⁶ De overige twee verwachtingen zijn opgesteld naar aanleiding van de eerste indrukken die wij in de les hebben opgedaan.

1.2 Opzet en definitie

In dit artikel zal in de eerste plaats een uiteenzetting worden gepresenteerd omtrent het debat in de literatuur over internet- en Wikipediagebruik in het onderwijs. Vervolgens zal er aan de hand van diepte-interviews (gehouden met docenten), een enquête en een onderzoeksopdracht (gemaakt door leerlingen uit 4/5 havo/vwo) gekeken worden in hoeverre de literatuur aansluit op de praktijk. Hiermee zullen antwoorden gegeven worden op de deelvragen: *Hoe ziet het debat in de wetenschappelijke literatuur eruit met betrekking tot het gebruik van Wikipedia in het (geschiedenis)onderwijs?*; *Hoe gaat de docent geschiedenis om met het internetgebruik van de leerlingen in 4 en 5 havo/vwo?*⁷; *Hoe gaan de leerlingen uit 4 en 5 havo/vwo om met het internetgebruik?*; *In hoeverre zijn onze bevindingen gelijk aan het wetenschappelijk debat?*; *Welke rol speelt de docent voor de leerling uit 4 en 5 havo/vwo met betrekking tot het gebruik van internet?* Tot slot zal er in de conclusie een gedegen advies worden uitgebracht met als doel om docenten op weg te helpen bij het vinden van een manier om leerlingen kritisch met het internet om te laten gaan. Hierover wordt er vast vermeld dat er een discrepantie bestaat tussen de theoretische benaderingen en de praktijk, zoals door de auteurs ervaren op de scholen.

In ons onderzoek schrijven wij over een "kritische houding van de leerling", gericht op het gebruik van bronnen op het internet. Het is van belang een definitie te geven, van wat wij beschouwen als een kritische houding.

Er wordt van leerlingen verwacht dat zij in staat zijn bronnen op correcte wijze te interpreteren. Wanneer zij zelf op zoek moeten gaan naar die bronnen, wordt er ook verwacht dat er een inschatting gemaakt kan worden van wat een goede bron is en wat niet. De leerling moet een overweging maken in hetgeen hij selecteert voor een opdracht. Deze doelstelling wordt overigens niet alleen voor het vak geschiedenis verwacht, maar voor alle vakken. Onderwijskundigen Lian Niu en anderen veronderstellen in hun artikel "Do instructional interventions influence college students' critical thinking skills? A meta-analysis" dat leerlingen kritisch moeten kunnen denken. Hiermee bedoelen zij dat "critical thinking is considered to be intellectually engaged, skillful and responsible thinking."⁸

Het idee van kritisch denken past daarmee goed in wat wij bedoelen met een kritische houding. Met het denkvermogen dat de leerling heeft ontwikkeld – of leert te ontwikkelen –

6 Albert van der Kaap. "Informatievaardigheden en kennis over kennis" *Home Page* 2009 - <http://histoforum.net/2009/informatievaardigheden.html>, 18-03-2013.

7 Er is voor 4 havo en 5 vwo gekozen, omdat deze klassen een jaar voor hun eindexamen zitten. Van hen wordt verwacht dat zij een goed onderzoek kunnen doen en dat zij zelfstandig genoeg zijn om de geloofwaardigheid van bronnen te bepalen.

8 Lian Niu, Linda S. Behar-Horenstein, Cyndi W. Garvan. "Do instructional interventions influence college students' critical thinking skills? A meta-analysis", *Educational Research Review* 9 (juni 2013): 114-128, 115.

moet hij de kritische denkvaardigheid omzetten in een onderzoeksvaardigheid. In dit geval gaat het om het beoordelen van bronnen op betrouwbaarheid, waarbij hij eveneens op een verantwoorde manier de inhoud van de bron kan inschatten. Tevens moeten de leerlingen zich beseffen dat een bron ook een interpretatie is van de werkelijkheid. Een bron wordt namelijk door leerlingen regelmatig beschouwd als de werkelijkheid.

De leerling met een kritische houding jegens internetbronnen voor het schoolvak geschiedenis beheerst daarom de volgende vaardigheden en kwaliteiten: ten eerste beseft een leerling dat niet alle informatie betrouwbaar is. Om informatie daarop te controleren, bezoekt de leerling meerdere websites om te kijken of er steeds dezelfde feiten worden gepresenteerd. Tevens is hij/zij zich ervan bewust dat een bron een interpretatie is van de werkelijkheid. Ten tweede herkent een leerling een kwalitatief betere website van een minder goede website door bijvoorbeeld te kijken naar de (aanwezige) naam van de auteur, de URL en het gebruik van voet- en eindnoten door de auteur. Ten derde kan de leerling de betere websites op het spoor komen door de juiste trefwoorden te gebruiken in zoekmachines zoals Google. Tot slot moet de leerling, zoals Niu en anderen veronderstellen, in staat zijn zelfreflectie toe te passen, waarbij hij zijn eigen werk moet kunnen beoordelen. Hij dient na te denken over zijn eigen handelen.⁹

1.3 Theoretisch debat en aanbevelingen

In het wetenschappelijk debat over het gebruik van internet in de educatieve praktijk is er een duidelijke overeenstemming. Niet de verschijningsvorm van informatie is van belang, maar juist de betrouwbaarheid, bruikbaarheid, representativiteit en de volledigheid van de informatie. Het probleem is niet het gebruik van internetbronnen als Wikipedia, maar de manier waarop leerlingen omgaan met informatie. Bij internetbronnen is het heel vaak onduidelijk of een artikel betrouwbaar dan wel wetenschappelijk verantwoord is. Doordat de redactionele controle van informatie op de website vaak onduidelijk is, neemt de vraag naar betrouwbaarheid alleen maar toe. Hierdoor wordt het extra belangrijk om informatie, zeker dus dat van internet, te beoordelen op betrouwbaarheid.

Het wetenschappelijke onderzoek is dan ook vooral gericht op de vraag hoe internetgebruik zo begeleid kan worden dat het bijdraagt aan betekenisvolle kennis voor leerlingen. De weg om hier te komen wordt op uiteenlopende wijzen beantwoord. De belangrijkste benadering is het aanleren van *information literacy* bij de leerlingen, de vaardigheid om kritisch met internet als informatiebron om te gaan.¹⁰ Het inschatten van de betrouwbaarheid van de bronnen, waarbij de docent een sterk sturende rol heeft, staat hierin centraal.

Op het gebied van geschiedonderwijs heeft Van der Kaap hiervoor in zijn artikel *Informatievaardigheden* een belangrijke aanzet gegeven. Volgens Van der Kaap gaat het niet alleen over het aanleren van kennis of vaardigheden, maar om een houding. Leerlingen

⁹ Idem, 115-116.

¹⁰ A. Kuyper, e.a., *Internet als informatiebron in het onderwijs. Een verkenning van de literatuur en een aanzet voor verder onderzoek* (Amsterdam 2004) 33.

moeten het belang van betrouwbare informatie onderkennen en zij moeten een kritische houding aannemen ten aanzien van digitale informatiebronnen. Een van de belangrijkste aanbevelingen is het aanleren van een goede onderzoeksstrategie bij leerlingen, waarin kennis over internet en de betrouwbaarheid van websites van cruciaal belang zijn.¹¹ Leren omgaan met informatie in digitale context is het devies. Een tweede aanbeveling is dat docenten de vraag naar betrouwbaarheid en digitale bronnen moeten verwerken in hun opdrachten. Concreet gaat het om het creëren van onderwijs om digitale vaardigheden te ontwikkelen.¹²

Michael Eamon pleit voor een vergelijkbare benadering waarin de sturende docent een belangrijke rol heeft. In zijn artikel "A Genuine Relationship with the Actual" benadrukt hij dat de informatie op internet wordt aangeboden zonder context. De docent moet context blijven leveren. Met hem of haar als autoriteit kan het internet optimaal benut worden voor het (geschiedenis)onderwijs. Bovendien moet de docent de leerlingen leren hoe ze om moeten gaan met het internet. Enkele belangrijke aanbevelingen betreffen de actieve rol van de docent in het bieden van context en het aanleren van vaardigheden om informatie te beoordelen op betrouwbaarheid.¹³

In een recent verschenen studie van Olivier Nyirubugara ligt de nadruk vooral op de positieve uitwerking van een onbeperkte toegang tot het web. In zijn boek *Surfing the past. Digital learners in the history class* gaat Nyirubugara in op het gebruik van verschillende digitale bronnen in de geschiedenisles. Uit onderzoek blijkt dat het onbeperkt gebruik van digitale bronnen bijdraagt aan een kritische omgang met informatie. Bovendien blijkt dat leerlingen die regelmatig het internet gebruiken, ook verschillende conventionele en niet-conventionele bronnen raadplegen, zoals Wikipedia. Hierdoor neemt volgens de auteur de variatie en kritische reflectie ten aanzien van digitale bronnen toe. Een belangrijke aanbeveling die hieruit voortvloeit, is dat leerlingen zoveel mogelijk toegang moeten hebben tot digitale bronnen.¹⁴

Het zelfstandig gebruiken van internet tijdens de geschiedenisles past goed bij het "Nieuwe Leren" waarin de nadruk ligt op de autonomie van de leerling die zijn of haar eigen leerproces controleert.¹⁵ Het gebruik van internet is een prima voorbeeld en instrument dat gebruikt kan worden bij deze vorm van onderwijs. Websites als Wikipedia bieden de leerling namelijk de kans om zelfstandig om te gaan met informatie zonder tussenkomst van een leraar. Dat wil zeggen dat er in theorie een kritische houding van de leerling wordt verwacht waarbij hij of zij informatie kan beoordelen op betrouwbaarheid. Dat terwijl er weinig pogingen gedaan zijn om het kritisch werken van leerlingen met internet didactisch vorm te geven. De belangrijke vraag is dan ook in hoeverre deze visies en verwachtingen aansluiten bij

11 A.van der Kaap, *Informatievaardigheden en kennis over kennis* (2009), <http://www.vanderkaap.org/histoforum/2009/informatievaardigheden.html>.

12 A. van der Kaap, V. Smidt, *Naar een leerlijn informatievaardigheden* (Enschede 2007)

13 M. Eamon, "A Genuine Relationship with the Actual", *New Perspectives on Primary Sources, In: Teaching History 101 Classroom* (2000) 309,310.

14 O. Nyirubugara, *Surfing the past. Digital learners in the history class*. (Leiden 2012) 246, 275.

15 Fred Korthagen en Bram Lagerwerf, *Leren van binnenuit. Onderwijsontwikkeling in een nieuwe tijd* (Soest 2008) 15-36.

de educatieve praktijk?

Uit onze interviews met de docenten blijkt dat honderd procent van de respondenten gebruik maakt van internet en Wikipedia in het bijzonder. Zij gebruiken dit in de eerste plaats voor het ontwerpen van hun lessen. Daarnaast maken alle docenten gebruik van het internet tijdens de les, waarbij de leerling het medium nodig heeft om opdrachten of werkstukken te maken. Echter, er zijn verschillen in de mate waarin met name Wikipedia wordt getolereerd door geschiedenisdocenten. Dat dit desastreuze gevolgen heeft op cognitief gebied blijkt verderop in ons onderzoek.

2.1 De docenten (interviews)

Geschiedenisdocenten zien Wikipedia als een naslagwerk – een nieuwe versie van de encyclopedie. Zij staan daarom allemaal toe dat de leerling Wikipedia gebruikt om “snel feiten op te zoeken”. De website mag gebruikt worden als startpunt, om van daaruit andere bronnen op het spoor te komen. Over het algemeen staan docenten dan ook niet toe dat er naar Wikipedia wordt verwezen. Ze willen de leerling aanleren dat Wikipedia geen geschikte bron is. Voor (profiel)werkstukken geldt dat dit altijd is uitgesloten. Het idee dat Wikipedia slechts een naslagwerk is wordt ondersteund door de Erasmus Universiteit Rotterdam, die op de website vermeldt dat Wikipedia gebruikt mag worden als naslagwerk, maar niet als concrete bron.¹⁶

De docenten constateren hier een probleem: leerlingen nemen de informatie op Wikipedia als een complete weergave van het verleden aan, hetgeen niet de bedoeling is van een naslagwerk. Hieruit maken wij op dat docenten Wikipedia niet als onbetrouwbaar bestempelen, maar dat zij wel valkuilen zien die voor de leerling onzichtbaar zijn. Deze valkuilen moeten echter wel zichtbaar gemaakt worden.

De tweede valkuil die genoemd wordt is het aanbod van de hoeveelheid informatie. Door het internet is het aanbod aan informatie sterk vergroot, waardoor de bereikbaarheid van informatie voor leerlingen overweldigend is. De leerling wordt losgelaten bij het zoeken van informatie zonder dat er een context aangeboden wordt. Een van de geïnterviewde docenten maakte dit duidelijk door een voorbeeld te geven uit zijn eigen tijd, waarin hij aangaf dat hij het vroeger moest doen met een boek over Napoleon. Wanneer leerlingen vandaag de dag de naam “Napoleon” in Google invoeren krijgen zij twee miljoen resultaten. Hij moest het vroeger met te weinig bronnen doen, de leerlingen van deze tijd hebben er te veel. Het resultaat hiervan is dat de leerling minder kritisch wordt en zo snel mogelijk het goede antwoord wil hebben. De leerlingen concentreren zich zo meer op de zoektocht naar het antwoord dan op de onderbouwing van dat antwoord. In de praktijk zoekt de leerling dan ook niet ver en neemt hij genoegen met de eerste vijf resultaten, waarvan de eerste drie de leerling rechtstreeks naar Wikipedia leidt. Dit verschijnsel wordt door een van de docenten aangeduid als de “Google-generatie”.

Docenten proberen deze problemen te ondervangen door hun opdrachten er op aan te passen. Zo wordt expliciet vermeld dat er gebruik gemaakt moet worden van meerdere bronnen en dat het niet is toegestaan om Wikipedia in een annotatie te vermelden. Dit gebeurt echter niet in elk leerjaar. In de onderbouw zijn er minder strenge regels en is er meer begeleiding bij het zoeken naar bronnen. De docenten geven aan dat leerlingen in de eerste fase van het voortgezet onderwijs nog weinig ervaring hebben met het maken van werkstukken en het gebruik maken van bronnen. Zij zijn daarom van mening dat de leerling stapsgewijs moet leren om met bronnen te werken. Echter hier is ook een verschil aan te merken tussen enkele docenten. Een van hen gaf als antwoord dat het internet een gevaarlijk medium is en dat leerlingen hier zo ver mogelijk vandaan moeten blijven. Deze docent gaf aan

16 [z.n.], [z.t.]. *Home Page* 2013 -

http://www.eur.nl/ub_informatievaardigheden/ub_instructie_nl/internet_research/stap_2/wikipedia/, 31-05-2013.

niets met nieuwe media te doen. Een andere docent keurt elke bron goed, zolang de informatie die vermeld wordt correct is. Hij kijkt dan vooral naar de lopende tekst en beoordeelt het gemaakte werk eerder op de inhoud dan het gebruik van de bronnen. Een laatste docent gaf aan dat Wikipedia wordt gedoogd, op voorwaarde dat de gevonden informatie wordt ondersteund door een andere bron, afkomstig van een andere website of een boek.

Voor al deze leerlingen die te maken hebben met de regels van een van deze docenten zal hun ervaring er waarschijnlijk anders uit komen te zien. In het eerste geval zal de leerling het idee krijgen dat internet verboden is, maar omdat er thuis een computer aanwezig is, zullen leerlingen uit zichzelf alsnog op internet gaan zoeken, aldus een andere docent. Voor de leerlingen die alles mogen gebruiken zal gelden dat zij in de eerste jaren geen idee hebben van wat een goede of slechte website is. Daarnaast kan er het idee ontstaan dat de leerling denkt dat alles op internet waarheidsgetrouw zal zijn. De leerlingen die te maken hebben met de laatste docent in bovenstaande alinea zullen de meesten ervaring opdoen met het werken van bronnen. Maar het is ook hier de vraag of de leerling beseft dat niet alle bronnen even betrouwbaar zijn.

In de bovenbouw worden de docenten strenger, maar is de begeleiding van de leerling nihil. Docenten gaan er vanuit dat leerlingen zelfstandig genoeg zijn om onderzoek te doen. Om die reden is er weinig begeleiding in het gebruik van bronnen. Maar ook hier zit er wel verschil in de verschillende antwoorden van de respondenten. Zo geeft een docent aan dat er regels gelden voor het maken van een (profiel)werkstuk. Leerlingen mogen Wikipedia helemaal niet vermelden en de eis wordt gesteld dat alle informatie wordt gecontroleerd met minimaal een andere bron. Een andere docent geeft wel een instructie vooraf door leerlingen met Wikipedia kennis te laten maken als naslagwerk. Dit doet hij door middel van een werkvorm, waarbij leerlingen van begrip A (bijvoorbeeld Henry VIII) naar begrip B (Holocaust) toe moeten door enkel de hyperlinks aan te klikken. Leerlingen zullen zo beseffen dat er op Wikipedia veel gevonden kan worden. De Erasmus Universiteit waarschuwt op hun website voor dit fenomeen. Het continu aanklikken van andere hyperlinks kan er op den duur toe leiden dat de leerling iets totaal anders aan het lezen is dan dat de bedoeling is.¹⁷

Tot slot een voorbeeld van een derde docent, die aangaf de regels van het bronnengebruik schriftelijk mee te geven in de opdracht. Deze docent – waar overigens meerdere docenten het mee eens waren – beoordeelt het gemaakte werk niet alleen op de tekst, maar weegt het bronnengebruik mee in de beoordeling. Zo wordt de leerling gedwongen te letten op welke bronnen hij gebruikt.

In de praktijk blijkt dat er weinig terecht komt van deze regels. De hierboven vermelde regels worden niet op elke toets gegeven, waardoor het voor de leerling erg onduidelijk kan zijn wat er van hem verwacht wordt. Daarnaast hebben secties geen eenduidig en consequent beleid. Leerlingen in vijf vwo met een andere docent krijgen te maken met andere regels. Docenten bieden wel kaders aan waarin de leerling moet functioneren, maar zij begeleiden het

17 Ibidem.

internetgebruik amper. Praktische zaken, zoals te weinig tijd, spelen hierbij een belangrijke rol. Hierdoor is het voor leerlingen onduidelijk wat er van hen wordt verwacht.

Het blijkt dat de docent vooral een rol heeft aan het eind van het proces, namelijk in de goedkeuring van het eindproduct. Docenten hechten veel waarde aan strakke regels ten aanzien van bronnengebruik. Over de regels die gesteld worden blijkt geen eenduidige strategie te zijn. In tegenstelling tot de aanbevelingen van verschillende theoretici, zoals hierboven beschreven, doen docenten niets of weinig met het aanleren van goede onderzoeksstrategieën bij leerlingen. De rol van de docent in deze lijkt nihil. De kritische omgang met digitale bronnen wordt dan ook niet specifiek verwerkt in de les. Dat terwijl leerlingen wel afgerekend worden op hun bronnengebruik. Desondanks zien de meeste docenten wel het belang in een kritisch houding van leerlingen ten aanzien van internet als informatiebron. Er is duidelijk sprake van een discrepantie tussen de theorie en het ideaalbeeld van de docent en de educatieve praktijk.

2.2 De leerlingen (enquête en onderzoeksoopdracht)

Dat het voor leerlingen vaak onduidelijk is wordt ook zichtbaar gemaakt door de onder hen afgenomen enquête.¹⁸ In drie klassen zijn er stellingen geponeerd waarbij de leerling (n=58) kon antwoorden met helemaal oneens, oneens, beetje eens/beetje oneens (twijfel), eens of helemaal mee eens. Leerlingen krijgen les in het doen van onderzoek op het internet, zegt zo'n 60 tot 70%, afhankelijk van de twijfelaars die ook in deze percentages is opgenomen. Echter ruim 40% geeft aan dat deze lessen niet worden aangeboden in hun lesmethoden.¹⁹ Leerlingen zijn dus afhankelijk van wat de docent hen aandraagt qua informatie.

Bij een van de stellingen antwoordden 83,6% van de leerlingen dat er onduidelijke regels zijn met betrekking tot bronnengebruik (diagram 1). Leerlingen worden door hun docenten echter wel afgerekend op hun bronnengebruik bij werkstukken. Noodgedwongen moeten zij dus een manier vinden om ervoor te zorgen dat hun bronnen bruikbaar zijn. Een kleine meerderheid van 47% geeft stellig aan zelfstandig bronnen te dubbel checken en slechts 10,8% van de ondervraagden geeft aan tussenstappen te maken in hun zoekstrategie.

Leerlingen krijgen les in het doen van onderzoek op het internet, zegt zo'n 60 tot 70%, afhankelijk van de twijfelaars die ook in deze percentages is opgenomen. Echter ruim 40% geeft aan dat deze lessen niet worden aangeboden in hun lesmethoden (diagram 2). Om ervoor te zorgen dat leerlingen beter getraind worden in het gebruiken van bronnen moeten docenten hier aandacht aan gaan besteden. 15,7% van de respondenten reageerde positief op de stelling dat zij een methode aangeleerd hebben gekregen van hun docent. Dit percentage is erg laag, zeker als er rekening wordt gehouden met het feit dat de enquête is afgenomen in de jaren voorafgaand aan het eindexamen van havo en vwo.

18 Deze enquête vindt u in de bijlagen.

19 Op de door ons onderzochte scholen werken de leerlingen met *Geschiedeniswerkplaats*, *Feniks* en *Memo*.

Mijn docent stelt duidelijke regels over het gebruik van Wikiedia

■ Volledig oneens ■ oneens ■ Beetje eens, beetje oneens ■ eens ■ volledig eens ■ n.v.t.

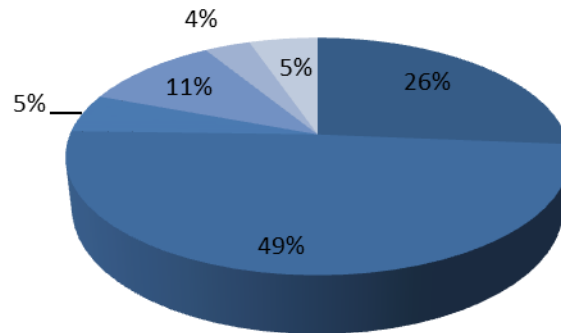

Diagram 1.

Tijdens onderzoeken heb ik gebruik gemaakt van onderzoeksmethode die mij is aangeleerd tijdens de geschiedenislessen

■ Volledig oneens ■ oneens ■ Beetje eens, beetje oneens ■ eens ■ volledig eens ■ n.v.t.

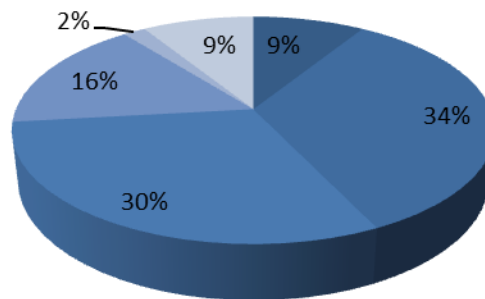

Diagram 2

Naast de enquête hebben we ook gebruik gemaakt van een computeropdracht.²⁰ In deze opdracht brengen wij in beeld welke websites door leerlingen gebruikt worden en welke zij het meest betrouwbaar vinden bij het zoeken van informatie naar de VOC. De opdracht is samengesteld door Albert van der Kaap. Hij heeft deze opdracht samengesteld om na te gaan of leerlingen wel of niet kritisch omgaan met educatieve websites.

Een belangrijke conclusie die we uit de opdracht kunnen trekken is niet alleen dat Wikipedia veel geraadpleegd wordt, maar ook dat de website vrij hoog wordt beoordeeld. Ondanks dat er gevraagd wordt om meerdere websites op betrouwbaarheid in te schatten, blijft Wikipedia een prominente positie innemen. 75% van de leerlingen vindt Wikipedia een bruikbare informatiebron (diagram 3). Van de leerlingen die Wikipedia gebruikt hebben, is 31% overtuigd van de betrouwbaarheid van de site. Deze leerlingen hebben Wikipedia op nummer 1 gezet in de lijst van betrouwbare sites. De rest van de leerlingen plaatste de site vooral tussen de derde en zesde plaats (diagram 4). Andere sites die vaak worden gebruikt is de VOC-site, scholieren.com, kenniscentrum, iselinge, entoenu, historisch nieuwsblad en schooltv.

Diagram 3.

20 Deze computeropdracht vindt u in de bijlagen.

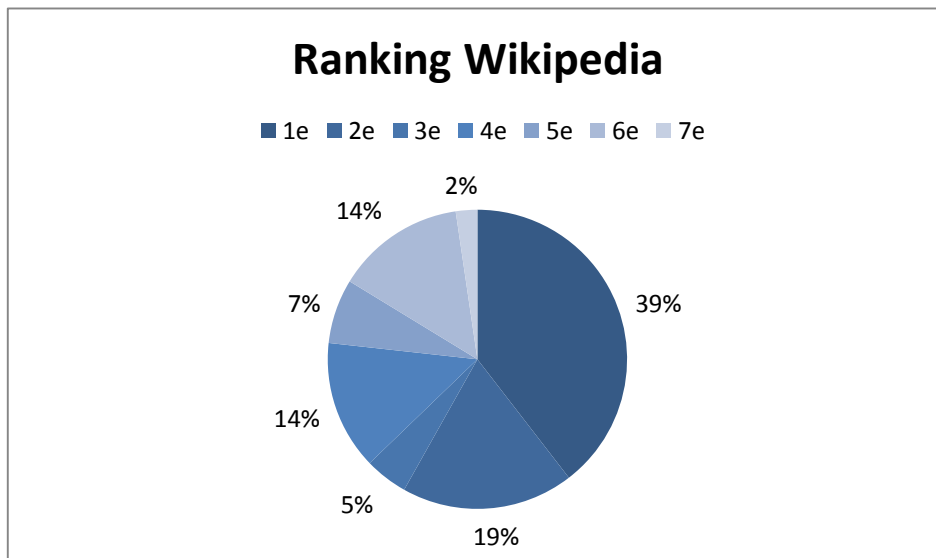

Diagram 4

Bij het uitvoeren van de lessen zijn er drie opvallende zaken geconstateerd. Ten eerste wordt er geconcludeerd dat er geen verschillen zijn in niveau en schooltype als het gaat om de vraag welke websites belangrijk zijn en veel gebruikt worden door leerlingen. Wikipedia blijkt in de meeste gevallen bovenaan te staan, ongeacht de versie. Zowel vier havo als vijf atheneum leerlingen gebruiken een website als Wikipedia veelvuldig. Daarnaast bestond de opdracht uit twee versies. Bij de ene versie wordt er specifiek aan de leerlingen gevraagd of zij willen aangeven hoe hoog zij de bezochte websites beoordelen. Bij de andere versie wordt die vraag bewust achtergelaten. Uit de resultaten blijkt dat de leerlingen ongeacht de versie Wikipedia als een belangrijke en handige website zien. Ten slotte blijkt er uit de lesresultaten en de lesobservaties dat leerlingen zichzelf tegenspreken. Uit de opdracht blijkt dat leerlingen Wikipedia vrij hoog

Afbeelding:

leerlingen achter de computer aan het werk

inschatten. Tijdens de lesobservaties is er daarentegen waargenomen dat leerlingen zeggen dat Wikipedia niet altijd even betrouwbaar is. Zij zeggen dan ook veelal dat juist websites van musea betrouwbaar zijn. Als er vervolgens aan de leerlingen duidelijk gemaakt wordt dat zij hun eigen mening moeten geven, ongeacht de mening van de desbetreffende docent waar ze les van krijgen, blijkt veelal dat ze hun standpunt omkeren. Dan vinden ze toch eigenlijk wel dat Wikipedia een handige en betrouwbare website is. De conclusie is dan ook dat de docent veel invloed heeft op het kritische onderzoeksvermogen van leerlingen. Er wordt dan ook door

de leerlingen zonder kritiek aangenomen dat alles wat een docent zegt en doet (opdrachten) juist moet zijn.

Op basis van de door de docent afgelegde interviews en de opdrachten en enquêtes van de leerlingen wordt er geconcludeerd dat er een gat bestaat tussen de aanpak van de docenten en het werk van de leerling. De leerling heeft veel structuur nodig – ook in de bovenbouw. Echter wanneer die structuur maar half wordt gegeven en pas op een moment dat de docent strenger gaat worden, is het voor de leerling te laat. Hij is nog altijd afhankelijk van de docent die bepaalt of iets goed of niet goed is. Een opdracht die gegeven wordt, wordt door de leerling als betrouwbaar gezien, terwijl de docent eigenlijk hoopt dat de leerling zelf gaat bepalen wat hij wel en niet betrouwbaar acht.

3. Conclusies en adviezen

Met de resultaten die afkomstig zijn uit de literatuurstudie, de interviews met docenten, de enquête en de computeropdracht die afgenomen zijn onder de leerlingen kunnen we antwoord geven op onze hoofdvraag. Deze luidt: Hoe kunnen docenten geschiedenis hun leerlingen uit 4 havo en 5 vwo helpen op een kritische wijze met Wikipedia om te gaan?

We hebben allereerst geconstateerd dat er geen sprake is van een wetenschappelijk debat in de literatuur. De wetenschappers concentreren zich allen op de betrouwbaarheid, bruikbaarheid, representativiteit en de volledigheid van informatie. Ze hebben het dan ook wel over het aanleren van *information literacy* bij leerlingen. Dat wil zeggen dat leerlingen in staat zijn om met begeleiding van hun docent de betrouwbaarheid van bronnen te kunnen inschatten. De literatuur biedt allerlei handvesten aan voor docenten die zij kunnen gebruiken om ervoor te zorgen dat het internet bijdraagt aan betekenisvolle kennis voor leerlingen. Zo vindt Van Der Kaap het belangrijk dat je als docent een goede onderzoeksstrategie aanleert bij je leerlingen. Zorg ervoor dat zij kennis verkrijgen over het internet en de betrouwbaarheid van websites en verwerk dat in opdrachten. Ook de wetenschappers Michael Eamon en Olivier Nyirubugara sluiten zich daar bij aan. Nyirubugara wijst er zelfs op dat leerlingen zoveel mogelijk in aanraking moeten komen met digitale bronnen in de geschiedenisles. Dit stimuleert namelijk de kritische omgang met informatie.

Uit ons praktijkgericht onderzoek blijkt echter dat er weinig tot niets terecht komt van deze ideeën en visies. Er is dus sprake van een discrepantie tussen de theorie en de praktijk. We hebben ons in de praktijk gericht op enerzijds docenten, anderzijds de leerlingen. Uit de interviews met docenten blijkt dat zij in eerste instantie allerlei uitgesproken visies hebben op de omgang met websites zoals Wikipedia. Tevens zijn zij op de hoogte van de valkuilen die het internet met zich meebrengt voor leerlingen, met name de cognitieve *overload* die dreigt te ontstaan door de grote hoeveelheid informatie die veelal zonder context wordt aangeboden.

We constateren echter dat docenten individueel werken met eigen of helemaal geen regels betreffende bronnengebruik. Uit de interviews blijkt dat er in de secties geschiedenis geen eenduidig en consequent beleid bestaat over de omgang met het websites. De docenten bieden echter wel kaders aan waarin de leerling een aantal algemene regels voorgeschoteld krijgt, maar de begeleiding bij het gebruik van internet is zeer minimaal. Uit onze interviews blijkt dat docenten onder andere praktische bezwaren naar voren laten komen. Vaak blijkt dat er simpelweg te weinig tijd is voor docenten om ICT-lessen in te bouwen. Elke sectie is namelijk gebonden aan een vaste planning om de voorgeschreven leerstof te behandelen. Leerlingen worden echter wel afgerekend op hun bronnengebruik. Met name in de bovenbouw lijkt men de regels ten aanzien van bronnengebruik scherper te stellen. De docent heeft in dit verband vooral een rol aan het eind van het proces, namelijk in de goedkeuring van het eindproduct. Uit de leerlingen enquête blijkt dat ook. De geïnterviewde docenten weten hun visies dus niet om te zetten in effectief en eenduidig beleid betreffende internetgebruik.

Dat dit een slechte invloed heeft op de leerlingen wordt duidelijk in de enquête en de computeropdracht die we hebben afgenomen bij de leerlingen. Als de leerlingen geen

duidelijke methoden aangeleerd krijgen wordt het duidelijk dat zij niet gewend zijn kritisch om te gaan met digitale bronnen. Uit de lesobservatie blijkt dat er grote verlegenheid is bij leerlingen hoe om te gaan met internetbronnen. Uit de leerlingen enquête blijkt dat het voor 72,5% van de leerlingen niet duidelijk is hoe zij een digitale bron op waarde dienen te schatten. Ook blijkt dat leerlingen uit 4 en 5 havo/vwo niet kritisch omgaan met internetwebsites. 86% van de geënquêteerde leerlingen geeft aan dat er geen duidelijke regels gesteld worden door hun docent met betrekking tot digitaal bronnengebruik. Het is echter wel zo dat leerlingen door hun docenten afgerekend worden bij het maken van Po's als er onzorgvuldig wordt omgegaan met bronnenmateriaal. 15,7% van de geënquêteerde leerlingen geeft aan dat zij echter wel een methode aangeleerd hebben van hun docent. Dit percentage is echter zeer laag en vormt een duidelijk probleem aangezien deze leerlingen over een jaar hun eindexamen moeten doen en domein A van het eindexamen havo/vwo eist dat leerlingen inzicht hebben in het feit dat geschiedenis louter een narratieve constructie is van interpretaties.

De uitkomst van de computeropdracht maakt inzichtelijk dat er niet kritisch wordt omgegaan met internetwebsites. De resultaten van de computeropdracht liet zien dat 75% van de leerlingen een website als Wikipedia een bruikbare informatiebron vinden. Het is *an sich* ook een goede website aangezien het fungeert als encyclopedie en een goed startpunt / oriëntatiepunt vormt voor verder onderzoek. Uit ons onderzoek blijkt echter dat 31% overtuigd is van de betrouwbaarheid van de website. Ze kregen namelijk als opdracht om een aantal websites te ranken op betrouwbaarheid. Wikipedia komt veelal op de eerste plek. Naast deze website komt tevens scholieren.com veelvuldig naar voren.

Uit ons praktijkgericht onderzoek blijkt dus dat onze bevindingen niet gelijk lopen aan de wetenschappelijke literatuur. Om Willem Elschot te citeren: '...tussen droom en daad staan wetten in de weg en praktische bezwaren...' ²¹ Het is dan ook de verdienste van ons onderzoek dat wij kunnen komen tot een viertal adviezen aan docenten geschiedenis die de bestaande discrepantie tussen de theorie en de praktijk kleiner maakt en die ervoor zorgt dat docenten geschiedenis een begin krijgen aangereikt om ervoor te zorgen dat leerlingen kritischer omgaan met internetbronnen. Dit is van uiterst belang aangezien de docent door de leerlingen uit 4 havo en 5 vwo wordt gezien als de autoriteit. Uit onze observaties tijdens de computeropdracht blijkt namelijk dat de docent een enorme invloed heeft op het kritische onderzoeksvermogen van leerlingen.

Deze conclusie is sterk in tegenspraak met de huidige trend van het *nieuwe leren*, waarin er wordt een grotere zelfstandigheid toegeschreven aan de leerlingen. De leerling zoekt aan de hand van het internet zelf zijn informatie en construeert hiermee zijn eigen werkelijkheid. Uit de educatieve praktijk blijkt dat leerlingen zonder begeleiding eerder stuurloos zich op het net begeven, dan dat er sprake is van een kritische en bewuste attitude ten opzichte van digitaal bronnenmateriaal. De vraag is of we op deze wijze niet teveel geëist

21 Gedichten.nl, Het Huwelijk, <http://www.gedichten.nl/nedermap/gedichten/gedicht/32123.html#.UcQKKJx0mos>, 21-06-2013.

van de leerlingen. Enerzijds moeten leerlingen opgeleid worden tot kritische denkers, anderzijds is er de digitale wereld waarin leerlingen losgelaten worden. Het is dan ook zeer aan te raden dat een sectie geschiedenis de volgende adviezen ter harte neemt die hieronder staan opgesomd.

Vakgerichte (extra) ICT-lessen

Zorg ervoor dat je als sectie geschiedenis of in de gehele school afsprekt met onderwijsgevende collegae dat je leerlingen vanaf de onderbouw leert omgaan met het zoeken naar en verwerken van digitale bronnen door concrete ICT-lessen uit te voeren. Geef daarnaast ruimte voor eventuele extra lessen waarbij leerlingen worden getraind in het werken met (digitale) bronnen. De docent moet dus een actieve rol gaan spelen in het begeleiden van dit proces. Door het aanleren van onderzoeksvaardigheden wordt de focus verlegd naar het leerproces en niet voor het uiteindelijke product. Kortom, het bevordert procesgericht leren.

Backwards planning

Stel een gestructureerd plan van aanpak op waarin duidelijk vermeld wordt welke regels er zijn met betrekking tot internetgebruik waardoor er door alle leerjaren heen hetzelfde beleid is. In de onderbouw moet basis gelegd worden voor het aanleren van een kritische attitude ten opzichte van digitale bronnen.

Integratie

Zorg ervoor dat je bij het aanleren van historische vaardigheden digitale bronnen integreert met schriftelijke bronnen zodat leerlingen een breed scala ontwikkelen van historische vaardigheden die goed toe te passen zijn in de omgaan met digitaal aangeboden informatie.

Beoordelingsschema

Zorg ervoor dat er binnen de vak sectie(s) een breed beoordelingsschema wordt opgesteld en consequent wordt gehanteerd bij het bronnengebruik om fragmentatie te voorkomen in beoordelingen.

Bibliografie

Eamon, M., A "Genuine Relationship with the Actual", *New Perspectives on Primary Sources, In: Teaching History 101 Classroom* (2000).

Heijden, Chris van der, *Grijs Verleden. Nederland en de Tweede Wereldoorlog* (Amsterdam 2009).

Kaap, A., van der. 'Informatievaardigheden en kennis over kennis', *Home Page* 2009 - <http://www.vanderkaap.org/histoforum/2009/informatievaardigheden.html>, 18-03-2013.

Kaap, A. van der, V. Smidt, *Naar een leerlijn informatievaardigheden* (Enschede 2007).

Korthagen, F. en Lagerwerf, B., *Leren van binnenuit: onderwijsontwikkeling in een nieuwe tijd* (Soest 2008).

Kuyper, A., Volman, M., Terwel, J., *Internet als informatiebron in het onderwijs. Een verkenning van de literatuur en een aanzet voor verder onderzoek* (Amsterdam 2004)

Niu, Lian, Linda S. Behar-Horenstein, Cyndi W. Garvan. "Do instructional interventions influence college students' critical thinking skills? A meta-analysis", *Educational Research Review* 9 (juni 2013): 114-128.

Nyirubugara, O., *Surfing the past. Digital learners in the history class.* (Leiden 2012).

[z.a.], "Nederland in de Tweede Wereldoorlog". *Home Page* [z.j.] - http://nl.wikipedia.org/wiki/Nederland_in_de_Tweede_Wereldoorlog, 08-05-2013.

[z.a.], [z.t.]. *Home Page* 2013 - http://www.eur.nl/ub_informatievaardigheden/ub_instructie_nl/internet_research/stap_2/wikipedia/, 31-05-2013.

Afbeelding

Debuzz.nl, "Leerlingen van het Pallas Athene College achter de computer", *De Gelderlander* 10-01-2012. *Homepage* - <http://www.gelderlander.nl/regio/de-vallei/mobieltje-tijdens-les-niet-afpakken-maar-inzetten-1.1606888>, 20-06-2013.

Bijlage: uitwerking van de interviews

In deze bijlage vindt u de uitgewerkte interviews die wij hebben afgenomen bij docenten geschiedenis die werkzaam zijn op het Beatrix College (Tilburg), Laar & Berg (Laren) en het Van Lodenstein College (Kesteren)

School 1

Interview 1

1 Maakt u zelf gebruik van Wikipedia? Wanneer, waarom en hoe vaak?

Ik maak gebruik van Wikipedia als ik wat feiten wil nazoeken. Ik ga wel altijd na of het klopt, anders zoek ik het op in een boek. Ik gebruik het dus vooral als ik snel iets te weten wil komen.

2 Welke visie heeft u als docent geschiedenis op het gebruik van Wikipedia als informatiebron tijdens de geschiedenislessen?

Leerlingen mogen wel wat opzoeken op Wikipedia. Dit moet dan wel dienen als startpunt om vanuit daar verder te zoeken naar bronnen. Bij het maken van een PO mogen ze het alleen gebruiken voor feiten, maar niet voor de diepgang of het zoeken naar context. Via Wikipedia zien leerlingen de grote lijn. Als ze aan de slag gaan met een profielwerkstuk mogen ze van mij geen Wikipedia gebruiken, maar wel een website als google scholar.

Je moet altijd nagaan of het wel klopt wat er op Wikipedia staat. Voor de onderbouw is dit geen punt aangezien het als startpunt kan dienen. Voor een profielwerkstuk hebben leerlingen weinig aan Wikipedia. Er wordt geen visie en geen verbanden gegeven. Het is louter een opsomming van losse feiten.

3 In hoeverre heeft het gebruik van Wikipedia invloed op de historische kennis en vaardigheden van leerlingen in de vierde en vijfde klas?

Ik denk dat zij denken dat Wikipedia oké is. Je ziet dat vele leerlingen gaan googelen en dan als eerste uitkomen op Wikipedia en scholieren.net. Ze zijn niet zo kritisch.

Qua vaardigheden gaan leerlingen minder op zoek naar een bepaalde visie. Ze blijven geschiedenis zien als een zwart-wit verhaal: zo is het en niet anders. Ze leren niet dat er verschillende visies zijn. Voor de onderbouw maakt dat niets uit, voor de bovenbouw echter wel vind ik.

4 **Wat is uw algemeen oordeel over Wikipedia, is het volgens u een wel of niet geschikte educatieve website voor leerlingen om informatie op te zoeken en waarom vindt u dat?**

Ja dat is afhankelijk van het doeleinde. Waarvoor wil je het gebruiken? Voor het opzoeken van feiten is het uitermate geschikt. Voor het maken van een profielwerkstuk waarin de leerling de diepte in moet is het niet geschikt.

5 **Wat zijn de voor- en nadelen van Wikipedia volgens u? Waar hecht u meer belang aan: de voor- of nadelen en waarom?**

Het grote voordeel van Wikipedia is het snel kunnen opzoeken van feiten. Het nadeel is dat er geen visies op een historische gebeurtenissen worden gegeven. Dat is echter wel noodzakelijk voor leerlingen in de bovenbouw. Het maakt namelijk onderdeel uit van hun vaardigheden.

6 **Heeft u bepaalde regels die u opstelt voor het gebruik van Wikipedia door leerlingen, zo ja wat voor regels zijn dat en waarom heeft u die ingesteld, zo nee, aan wat voor regels zou u dan denken?**

Nee ik heb geen regels. Ik zeg wel dat ze niet ver zullen komen met Wikipedia. Maar ik ga het zeker niet verbieden om het te bekijken. Zoals ik al zei kan het als goed startpunt dienen voor verder onderzoek. Voor werkstukken heb je er niets aan.

De afbeeldingen van Wikipedia zijn daarentegen wel erg goed en bruikbaar.

7 **Hoe kunnen docenten in de les en daarbuiten inhoud geven aan een verantwoorde omgang met Wikipedia?**

Proberen te bereiken bij leerlingen dat ze zich bewust worden van het feit dat Wikipedia louter een opsomming van feiten is. Laat ze kijken naar de bronnen die genoemd worden op Wikipedia. Welke bronnen zijn gebruikt en hoe gevarieerd is het? Als er geen bronnen vermeld staan dan moeten ze er überhaupt niet aan beginnen.

8 **Maakt u zich zorgen om het gebruik van deze website door leerlingen? Waarom (niet)?**

Ik maak me geen zorgen als leerlingen leren om via Wikipedia verder te zoeken naar literatuur. Er moet een actieve rol blijven voor de docent die de leerlingen moet blijven aansturen en ze bewust laten worden van het verband tussen de omgang met Wikipedia en het desbetreffende doeleinde van leerlingen.

9 Welke taak hebben docenten om leerlingen hierin te begeleiden?

Dat heb ik eigenlijk al gezegd bij de vorige vraag. Leerlingen moet gewoon beseffen dat Wikipedia ook een selectie is van informatie. Zo komen op Wikipedia niet alle thema's aan bod en wordt er niet geschreven over diverse visies op historische gebeurtenissen.

10 Wat doet u in de les aan onderwijzen in het gebruik van digitale bronnen en Wikipedia in het bijzonder?

Ik maak er alleen gebruik van bij Po's. Alleen dan maak ik gebruik van digitaal bronmateriaal. Af en toe huur ik laptops en laat ik de leerlingen een digitale opdracht maken. Het merendeel van mijn lessen zijn gewoon traditionele hoorcolleges met schriftelijke opdrachten.

11 Hoe maakt u onderscheid in het gebruik van Wikipedia door leerlingen van het vierde en vijfde leerjaar?

Er is geen verschil, het is precies hetzelfde. Het verschil zie ik alleen tussen de onder- en bovenbouw. Leerlingen in de bovenbouw komen er na verloop van tijd achter dat Wikipedia niet handig is voor het maken van Po's. Ze beginnen altijd hetzelfde. Ze gaan zoeken via google omdat dat vertrouwd is en snel resultaten geeft.

12 Ziet u een verschil tussen leerlingen van 4 en 5 atheneum bij het gebruik van Wikipedia als website, zo jaar waar komt volgens u dat verschil vandaan, zo nee hoe komt dat dan volgens u?

Reeds beantwoord bij vorige vragen.

13 Hoe moeten volgens u leerlingen van 4 en 5 atheneum omgaan met een website als Wikipedia, stelt u voor 4 atheneum andere regels op dan voor 5 atheneum en leg uit waarom u dat wel of niet doet?

Reeds beantwoord bij vorige vragen.

14 Denkt u dat bij het vak geschiedenis de leerling meer geïnteresseerd is in een kant en klaar antwoord of een onderbouwd antwoord, welke bijdrage speelt Wikipedia daarbij volgens u?

Op het vwo willen leerlingen een onderbouwd antwoord hebben. Op havo willen leerlingen een kant en klaar antwoord hebben: het is zo en niet anders. Een puber kijkt namelijk altijd vanuit een eiland in zwart wit termen. Dit heeft te maken met de psychologische ontwikkeling. Een mooi voorbeeld daarvan zijn de vier fasen van de onderwijskundige Egan.

Interview 2

1 **Maakt u zelf gebruik van Wikipedia? Wanneer, waarom en hoe vaak?**

Ja om snel informatie op te zoeken. Ik doe dat zo'n 10 à 12 keer in de week. Ik zoek bijvoorbeeld informatie op over een bepaalde koning. Wanneer leefde hij enzovoorts. Het is dus echt encyclopedische informatie. Zo zijn we laatst met de derde klas naar fort Breendonk geweest. Ze hadden een website met weinig informatie. Ik heb toen gekeken op Wikipedia en daar wat informatie en foto's gezocht om een indruk te krijgen.

Wikipedia is zeker interessant voor allerlei anekdoten / leuke verhaaltjes waar leerlingen zot op zijn. Juist daardoor begint het verleden te leven voor ze en raken ze geïnteresseerd.

2 **Welke visie heeft u als docent geschiedenis op het gebruik van Wikipedia als informatiebron tijdens de geschiedenislessen?**

Leerlingen mogen het gebruiken als encyclopedie. Het opzoeken van begrippen en situaties is normaal. De voorwaarde is dat Wikipedia nu meer wetenschappelijker is dan vroeger. Eerst kon iedereen van alles aanpassen op Wikipedia. Nu gaat alle informatie langs een redactie. Bovendien wordt er belang gehecht aan wetenschappers die informatie publiceren op Wikipedia.

De leerlingen mogen Wikipedia gewoon gebruiken maar ze mogen het dan niet als bron gebruiken. Het dient als startpunt om vanuit daar verder te zoeken.

3 **In hoeverre heeft het gebruik van Wikipedia invloed op de historische kennis en vaardigheden van leerlingen in de vierde en vijfde klas?**

Wikipedia heeft inderdaad invloed op de historische kennis. We hebben nu te maken met de google generatie. Inhoudelijk weten leerlingen weinig tot niets maar ze weten wel heel goed waar en hoe ze het moeten vinden. Het is meer de vorm dan de inhoud geworden.

Voor PO's is Wikipedia niet handig omdat de website alleen parate kennis presenteert. Ik zie een duidelijk verschil tussen havo en vwo. Leerlingen op de havo willen kant en klare antwoorden terwijl vwo-leerlingen veel willen onderbouwen.

Dankzij de komst van het internet wordt de noodzaak om alles te weten ook weggehaald. De leerlingen hoeven niets meer te weten want ze kunnen alles snel opzoeken. Wikipedia heeft daar zeker een bijdrage in.

4 **Wat is uw algemeen oordeel over Wikipedia, is het volgens u een wel of niet geschikte educatieve website voor leerlingen om informatie op te zoeken en waarom vindt u dat?**

Wikipedia is goed voor het snel opzoeken van informatie. Het dient als startpunt voor extra informatie. Wikipedia geeft alleen de grote lijn weer. Als leerlingen aan de slag gaan met een PO zullen ze meer diepgaand moeten zoeken.

5 **Wat zijn de voor- en nadelen van Wikipedia volgens u? Waar hecht u meer belang aan: de voor- of nadelen en waarom?**

Reeds beantwoord in de vorige vragen.

6 **Heeft u bepaalde regels die u opstelt voor het gebruik van Wikipedia door leerlingen, zo ja wat voor regels zijn dat en waarom heeft u die ingesteld, zo nee, aan wat voor regels zou u dan denken?**

Ik heb als regel dat leerlingen Wikipedia niet als bron mogen gebruiken. Ook een website als scholieren.com is niet goed. Vaak staat ook daar informatie op dat van Wikipedia is weggeplukt.

Er is geen beleid over het gebruik van Wikipedia door leerlingen binnen de sectie geschiedenis. Het is inderdaad een goed idee om dat structureel aan te pakken.

7 **Hoe kunnen docenten in de les en daarbuiten inhoud geven aan een verantwoorde omgang met Wikipedia?**

Ik laat ze vaak het nut van een boek zien. Vaak reageren leerlingen dan door op te merken dat zelfs in een boek iemand wat schrijft net zoals op het internet. Ik gebruik dan vaak als weerwoord dat een auteur van een boek meer werk heeft gehad om het verhaal te schrijven en dat de auteurs beschikken over een professionele autoriteit.

8 **Maakt u zich zorgen om het gebruik van deze website door leerlingen? Waarom (niet)?**

Ik maak me geen zorgen. Ze gebruiken het als informatiebron om iets te weten te komen. Het is altijd dezelfde volgorde: eerst Wikipedia, dan pas een boek. Wikipedia is gewoon aantrekkelijk voor leerlingen. Ze vinden het namelijk erg belangrijk dat ze snel informatie in de handen hebben. Ze willen überhaupt iets hebben anders frustreert het ze.

Leerlingen hechten meer waarde aan het feit dat ze snel iets kunnen vinden dan aan de inhoud van wat ze gevonden hebben. Er zijn uiteraard complexe gebeurtenissen zoals bijvoorbeeld de Grote Sprong Voorwaarts in China onder Mao Zedong. Als ze daar iets over gaan zoeken vinden ze daar niet altijd meteen het antwoord op en dat frustreert

ze.

9 Welke taak hebben docenten om leerlingen hierin te begeleiden?

Wij docenten moeten aangeven hoe leerlingen moeten omgaan met Wikipedia. Het moet alleen als startpunt dienen en daarnaast moeten ze kritisch zijn over de inhoud. Ditzelfde geldt ook voor andere websites, ook die moeten leerlingen altijd checken.

10 Wat doet u in de les aan onderwijzen in het gebruik van digitale bronnen en Wikipedia in het bijzonder?

Ik werk soms met digitale bronnen. Dat is erg afhankelijk van het onderwerp. Het grote nadeel is dat je laptops en / of mobieltjes nodig hebt. Vaak kom ik echter tijd tekort om aandacht te besteden aan een digitale les met laptops en opdrachten. Zeker bij projecten die meerdere lessen duren. Bovendien moet je werken met allerlei websites die niet allemaal op internet blijven staan. Je ziet namelijk dat sommige websites door particulieren zijn gemaakt.

Het is een mooi idee dat het onderwijs digitaal moet zodat het meer aansluit op de huidige technologische tijd. Het nadeel is echter dat er voor het vak geschiedenis 10 tijdvakken behandeld moeten worden waardoor je moeilijk de diepte in kunt omdat je haast moet maken. Het wordt een soort oppervlakkig afvinklijstje. Er zijn vele mooie ideeën maar het blijft een feit dat je als docent gebonden bent aan regels en de overheid.

11 Hoe maakt u onderscheid in het gebruik van Wikipedia door leerlingen van het vierde en vijfde leerjaar?

Ik maak geen onderscheid, voor beide leerjaren geldt hetzelfde. Wikipedia mag alleen als bron gebruikt worden om snel informatie op te zoeken, maar het mag niet gebruikt worden voor het schrijven van een PO. De informatie moet uit andere bronnen worden gehaald. Ook voor havo geldt precies hetzelfde.

12 Ziet u een verschil tussen leerlingen van 4 en 5 atheneum bij het gebruik van Wikipedia als website, zo jaar waar komt volgens u dat verschil vandaan, zo nee hoe komt dat dan volgens u?

Ik zie weinig verschil. De kleine verschillen die ik zie is dat 4 havo de informatie van Wikipedia enigszins aanpast en dat een 5 vwo leerling alle informatie herschrijft in eigen woorden. Beide leerjaren gebruiken de website toch, het is ten slotte de google generatie.

In het algemeen is het een nadeel van leerling te veel zoeken op de Nederlandstalige Wikipedia. Ik probeer bij vwo klassen leerlingen te stimuleren dat ze op Engelstalige Wikipedia websites gaan zoeken. Op die manier dwing je ze om een vertaalslag te

maken waardoor ze actiever bezig zijn met de informatie die ze vinden.

- 13 **Hoe moeten volgens u leerlingen van 4 en 5 atheneum omgaan met een website als Wikipedia, stelt u voor 4 atheneum andere regels op dan voor 5 atheneum en leg uit waarom u dat wel of niet doet?**

Reeds beantwoord bij vorige vragen.

- 14 **Denkt u dat bij het vak geschiedenis de leerling meer geïnteresseerd is in een kant en klaar antwoord of een onderbouwd antwoord, welke bijdrage speelt Wikipedia daarbij volgens u?**

Ik weet niet of er bij leerlingen een noodzakelijk behoefte is voor een onderbouwd antwoord. Dat is het grote verschil met wij als docenten. Wij willen altijd een onderbouwd antwoord zien aangezien we altijd behoefte hebben aan context. Context is everything voor ons. Voor de leerlingen ligt dat anders.

Interview 3

1. **Maakt u zelf gebruik van Wikipedia? Wanneer, waarom en hoe vaak?**

Ja ik maak er gebruik van voor mijn lesvoorbereiding. Ik gebruik Wikipedia als startpunt om snel informatie op te zoeken. Het dient ten slotte als een encyclopedie en de informatie is sneller te vinden dan in een schriftelijke encyclopedie.

2. **Welke visie heeft u als docent geschiedenis op het gebruik van Wikipedia als informatiebron tijdens de geschiedenislessen?**

Wikipedia is een medium en geen bron. Het positieve aspect van Wikipedia is dat het steeds beter wordt. De docent moet de leerlingen wel blijven waarschuwen. Ze moeten namelijk goed kijken naar de bronnen die onderaan de Wikipedia sites vermeld worden. Voor leerlingen blijft het lastig aangezien zij niet beschikken over voldoende kennis om er makkelijk door heen te lezen.

Ik besteed in mijn lessen altijd tijd aan de omgang met Wikipedia. Als leerlingen een werkstuk moeten maken laat ik ze via het activeboard Wikipedia zien en andere websites. Ook laat ik ze google altijd zien. Ik geef hierbij de uitleg dat een website als google commercieel is aangezien de beste resultaten getoond worden van juist die bedrijven die er veel geld voor betalen. Ik wijs ze op die zaken waar ze op moeten letten, bijvoorbeeld de bronnen die vermeld staan op Wikipedia.

De instructie in de les bevat altijd een stappenplan. Allereerst concentreer ik me op zoektermen. Op welke woorden moet je zoeken? Vervolgens besteed ik aandacht aan de lengte van Wikipedia artikelen. Hoe langer deze zijn hoe beter. Vervolgens laat ik de leerlingen zien of de desbetreffende Wikipedia website wel of niet is aangepast. In de vierde stap leg ik de focus op links / bronnen in Wikipedia. Ik geef ze ten slotte mee dat ze sowieso gebruik moeten maken van boeken.

Er is nog geen beleid omtrent Wikipedia binnen de vakgroep geschiedenis. Dat is wel iets waar we naar toe moeten. Het moet voor iedereen duidelijk worden welke regels er gelden voor het gebruik van Wikipedia door leerlingen bij het vak geschiedenis.

3. **In hoeverre heeft het gebruik van Wikipedia invloed op de historische kennis en vaardigheden van leerlingen in de vierde en vijfde klas?**

Wikipedia is erg goed voor de zelfstandigheid van leerlingen. Het geeft onbeperkt toegang tot veel informatie. Een ander voordeel is dat er vele auteurs zijn die informatie publiceren. Auteurs met verschillende achtergronden. Het negatieve aan Wikipedia is dat je veel voorkennis nodig hebt. Bovendien zie ik regelmatig dat leerlingen knippen en plakken. Mijn oplossing daarvoor is dat ik leerlingen verplicht

stukken laat uitschrijven met pen.

4. Wat is uw algemeen oordeel over Wikipedia, is het volgens u een wel of niet geschikte educatieve website voor leerlingen om informatie op te zoeken en waarom vindt u dat?

Zoals ik al eerder zei is het een goed medium aangezien het een startpunt kan vormen voor verder onderzoek via de bronnen / links die vermeld staan op de website.

5. Wat zijn de voor- en nadelen van Wikipedia volgens u? Waar hecht u meer belang aan: de voor- of nadelen en waarom?

Reeds beantwoord.

6. Heeft u bepaalde regels die u opstelt voor het gebruik van Wikipedia door leerlingen, zo ja wat voor regels zijn dat en waarom heeft u die ingesteld, zo nee, aan wat voor regels zou u dan denken?

Reeds beantwoord (zie vraag 2).

7. Hoe kunnen docenten in de les en daarbuiten inhoud geven aan een verantwoorde omgang met Wikipedia?

Reeds beantwoord.

8. Maakt u zich zorgen om het gebruik van deze website door leerlingen? Waarom (niet)?

Er zijn momenteel meer nadelen dan voordelen wat betreft regels op school met betrekking tot Wikipedia. Er ontbreekt eenduidig beleid vanaf de brugklas. We moeten als sectie geschiedenis meer aandacht besteden aan information literacy. Daarmee doel ik op de vaardigheid om op zoek te gaan naar informatie, onder andere via het internet.

9. Welke taak hebben docenten om leerlingen hierin te begeleiden?

Docenten moeten werken met een concreet stappenplan wat er nu nog niet is. Twee zaken zijn daarbij belangrijk. We moeten de leerlingen waarschuwen voor de gevaren en nadelen van Wikipedia. Daarnaast is het ook erg leerzaam om de leerlingen zelf de mist in te laten gaan. Ik ben er voor om meer aandacht te besteden aan zoekopdrachten zoals ik dat op de universiteit kreeg waarbij gezocht moet worden naar allerlei bronnen.

10. Wat doet u in de les aan onderwijzen in het gebruik van digitale bronnen en Wikipedia in het bijzonder?

Reeds beantwoord.

11. Hoe maakt u onderscheid in het gebruik van Wikipedia door leerlingen van het vierde en vijfde leerjaar?

Ik maak geen onderscheid aangezien er tussen 4 en 5 atheneum geen verschillen zijn, wel tussen havo en vwo bovenbouw klassen. Een leerling in 4 havo neemt alles klakkeloos over en kijkt niet ver genoeg. Een vwo leerling raakt al snel de weg kwijt aangezien deze vaak dreigt te verzanden in allerlei details. De leerlingen moeten dus meer geoefend worden in onderzoeksvaardigheden. Het is dan ook hoog tijd dat er binnen de sectie geschiedenis meer aandacht komt voor deze vaardigheden.

12. Ziet u een verschil tussen leerlingen van 4 en 5 atheneum bij het gebruik van Wikipedia als website, zo jaar waar komt volgens u dat verschil vandaan, zo nee hoe komt dat dan volgens u?

Ik zie geen verschillen tussen leerlingen van 4 en 5 atheneum. Ook tussen onder- en bovenbouw zie ik amper verschillen. Het enige kleine verschil is dat leerlingen in de bovenbouw de informatie wat sneller kunnen opzoeken. Ik hanteer ook geen verschil in regels in de verschillende leerjaren van de bovenbouw. Naast het concrete stappenplan dat ik doorneem met de leerlingen besteed ik ook extra aandacht aan de bronvermelding. Bij websites wil ik graag de volledige URL zien. De leerlingen mogen een website als Wikipedia wel als bron gebruiken maar dan wil ik wel informatie hebben van de volledige website.

13. Hoe moeten volgens u leerlingen van 4 en 5 atheneum omgaan met een website als Wikipedia, stelt u voor 4 atheneum andere regels op dan voor 5 atheneum en leg uit waarom u dat wel of niet doet?

Reeds beantwoord.

14. Denkt u dat bij het vak geschiedenis de leerling meer geïnteresseerd is in een kant en klaar antwoord of een onderbouwd antwoord, welke bijdrage speelt Wikipedia daarbij volgens u?

Een leerling van de havo is meer geïnteresseerd in snelle antwoorden. Een vwo leerling hecht daarentegen meer waarde aan onderbouwde antwoorden. Zowel boeken als Wikipedia hebben daar een bijdrage in. Leerlingen grijpen echter sneller naar het internet, dat is vertrouwd en geeft snelle resultaten.

School 2

De onderstaande antwoorden zijn samenvattingen van de antwoorden van de docenten. De gesprekken zijn opgenomen. Helaas zijn de originele bestanden verloren gegaan door een technisch mankement.

Interview 1

1 Maakt u zelf gebruik van wikipedia? Wanneer, waarom en hoe vaak?

Ja. Voor interessante weetjes en dingetjes en voor als ik snel iets wil opzoeken. Ik doe het met name als ik snel wat wil scannen. Ideaal omdat het er vrij compact staat. En als ik extra informatie wil dan scroll ik naar de bronnen en dan klik ik die aan. Dat raad ik de leerlingen ook aan. Wikipedia is ook een leuke site om mee te spelen. Voor mezelf zit ik minstens vier a vijf keer per week op de site.

2 welke visie heeft u als docent geschiedenis op het gebruik van wikipedia als informatiebron tijdens de geschiedenislessen?

Om iets kort op te zoeken en om ze helpen te zoeken vind ik Wikipedia geschikt. Zeker in het geval van een begrip. Een simpele uitleg is dan op Wikipedia te vinden. Hetzelfde geldt voor Google. Dan kan een begrip ook gevonden worden bij afbeeldingen, bijvoorbeeld in een schema. Ik vind dat veel dingen in wikipedia kloppen.

3 In hoeverre heeft het gebruik van wikipedia invloed op de historische kennis en vaardigheden van leerlingen in de vierde en vijfde klas?

Dat ligt eraan hoe je als docent verslagen en onderzoeken beoordeelt. Als ze letterlijk de tekst overnemen en er staan woorden in die ze niet begrijpen dan hebben ze een probleem. Voor kennis is het prima.

Voor vaardigheden is het leren van zoeken goed. Wikipedia kan het begin van de zoektocht zijn. Maar het probleem ligt niet per se bij Wikipedia. Leerlingen tikken een woord in bij Google en ze gebruiken de eerste website die in de lijst verschijnt. Met andere sleutelwoorden zoeken vinden ze moeilijk. Ze typen iets in en als het er niet staat zeggen ze dat ze het niet kunnen vinden.

4 Wat is uw algemeen oordeel over Wikipedia, is het volgens u een wel of niet geschikte educatieve website voor leerlingen om informatie op te zoeken en waarom vindt u dat?

Wel geschikt (zie antwoord bij 2). Je moet nooit 1 bron gebruiken en dat geldt voor alles. Maar als een extra bron of als hulpmiddel om verder te zoeken is het een goede bron.

5 Wat zijn de voor- en nadelen van Wikipedia volgens u? Waar hecht u meer belang aan: de voor- of nadelen en waarom?

Het grote nadeel is dat het zeer algemeen is en dat er in gerommeld kan worden. Hoewel er een flink team aan de site bouwt kan je er nooit vanuit gaan dat het klopt. Voordeel is dat je snel kan scannen.

6 Heeft u bepaalde regels die u opstelt voor het gebruik van Wikipedia door leerlingen, zo ja wat voor regels zijn dat en waarom heeft u die ingesteld, zo nee, aan wat voor regels zou u dan denken?

Wikipedia is geen bron. Het gebeurt wel. Maar gebruik de site als hele bron en niet elk onderwerp. Bij 8 bronnen gebruikt en 6 ervan zijn wikipedia, vind ik dat geen goed bronnengebruik. Daarnaast moet de leerling de exacte link geven en niet alleen wikipedia.org.

7 Hoe kunnen docenten in de les en daarbuiten inhoud geven aan een verantwoorde omgang met wikipedia?

Zelf met de beamer de leerling de site laten zien. Laten zien hoe je met externe links kan werken. Begrippen samen opzoeken. Zo kan je het gebruiken als instap voor het zoeken.

8 Maakt u zich zorgen om het gebruik van deze website door leerlingen? Waarom (niet)?

Nee. Het maakt me niet uit welke website ze gebruiken. Ze moeten het zelf snappen en begrijpen wat ze wel en niet van een pagina kunnen halen.

9 Welke taak hebben docenten om leerlingen hierin te begeleiden?

Zie antwoord 7. Daarbij: bespreken van verslagen en wijzen op bronnen, puntenaftrek bij teveel wikipedia en bij hogere klassen strengere eisen stellen. Geldt ook voor het profielwerkstuk.

10 Wat doet u in de les aan onderwijzen in het gebruik van digitale bronnen en wikipedia in het bijzonder?

Leren hoe ze dat moeten doen, door middel van een beamer. Bij het maken van verslagen rondlopen en vragen stellen. Kijken hoe ze met trefwoorden zoeken. Ik laat ook wel eens voorbeelden zien waarvan ik denk dat het een bruikbare website is.

11 Hoe maakt u onderscheid in het gebruik van wikipedia door leerlingen van het vierde en het vijfde leerjaar?

Ik ben in de vijfde strenger dan de vierde. Hoe hoger het jaar, hoe meer eisen ik stel aan het bronnengebruik.

12 Ziet u een verschil tussen leerlingen van 2 en 5 havo bij het gebruik van Wikipedia als website, zo ja waar komt volgens u dat verschil vandaan, zo nee hoe komt dat dan volgens u?

Soms. Ligt aan het niveau van de groep. Kritische leerlingen zoeken zelf verder. De slechtere leerlingen blijven hangen op dezelfde sites.

Ik zou voor de havo andere opdrachten hebben dan voor het vwo. Van een vwo'er verwacht ik meer bronnen en verwijzingen dan van een havist. Een onderbouwleerling heeft minder kennis en zal dus eerste meer kennis moeten verwerven. Ik ga er daarom in de onderbouw ook wat soepeler mee om.

13 Hoe moeten volgens u leerlingen van 2 en 5 havo omgaan met een website als Wikipedia, stelt u voor 2 havo andere regels op dan voor 5 havo en leg uit waarom u dat wel of niet doet.

Nee. Ik denk dat je vanaf de onderbouw moet leren hoe ze ermee om moeten gaan. Afleren is moeilijker, dus van begin af aan beginnen met het leren van zoeken.

14 Denkt u dat bij het vak geschiedenis de leerling meer geïnteresseerd is in een kant en klaar antwoord of een onderbouwd antwoord, welke bijdrage speelt Wikipedia daarbij volgens u?

Kant en klaar, want dan zijn ze sneller klaar. Dat zou niet zo moeten zijn. Ze moeten leren onderbouwen, want als ze het zelf snappen, hoeven ze het niet meer te leren. Dat proberen wij wel, maar ze moeten het ook zelf doen. Het is een vaardigheid die ze goed moeten leren. Kinderen moeten gewezen worden op de gevaren. Het zoeken kan goed gaan, maar wat je vindt kan alsnog gevaarlijk zijn.

Interview 2

1 Maakt u zelf gebruik van wikipedia? Wanneer, waarom en hoe vaak?

Ja. Bijna elke avond. Voor mijn eigen plezier. Nagaan of mijn eigen gegevens kloppen en meestal raak je verzeild in iets anders.

2 welke visie heeft u als docent geschiedenis op het gebruik van wikipedia als informatiebron tijdens de geschiedenislessen?

Voor snel informatie zoeken is het nuttig. Voor een onderzoek moeten ze meerdere bronnen raadplegen. Bij problemen in informatie is het gelijk een uitdaging om het verder uit te zoeken. Daarbij zien ze meteen dat Wikipedia niet altijd betrouwbaar is.

3 In hoeverre heeft het gebruik van wikipedia invloed op de historische kennis en vaardigheden van leerlingen in de vierde en vijfde klas?

Veel, het betekent voor de leerlingen makkelijke toegang tot info die ze volledig vertrouwen en niet kritisch bekijken.

4 Wat is uw algemeen oordeel over Wikipedia, is het volgens u een wel of niet geschikte educatieve website voor leerlingen om informatie op te zoeken en waarom vindt u dat?

Geschikt. Als achtergrondinformatie. En andere informatie op internet valt onder digitale geletterdheid.

5 Wat zijn de voor- en nadelen van Wikipedia volgens u? Waar hecht u meer belang aan: de voor- of nadelen en waarom?

6 Heeft u bepaalde regels die u opstelt voor het gebruik van Wikipedia door leerlingen, zo ja wat voor regels zijn dat en waarom heeft u die ingesteld, zo nee, aan wat voor regels zou u dan denken?

Nee, geen extra regels. In de beoordeling van werkstukken kijk ik er wel naar. Dan staat in de opdracht dat ze meerdere bronnen zoeken. Ze kunnen naar *further reading* gaan en daar verder zoeken.

7 Hoe kunnen docenten in de les en daarbuiten inhoud geven aan een verantwoorde omgang met wikipedia?

Je mag het wel gebruiken als bron, als je de beperkingen maar kent. Wikipedia kan in oriëntatiefase goed zijn, maar later moeten ze andere bronnen leren gebruiken. Ook niet zomaar de structuur van wikipedia overnemen.

8 Maakt u zich zorgen om het gebruik van deze website door leerlingen? Waarom (niet)?

Nee, wel internet in het algemeen. Ik denk dat er wel aandacht besteed moet worden aan het feit hoe je hiermee verantwoord om kunt gaan. Ik heb wel eens een opdracht uitgezet waarbij leerlingen uitkwamen op een website over racisme. Dit leek in eerste instantie een onschuldige site, maar toen zij verder gingen klikken, bleek het een neonazistische site te zijn. Leerlingen moeten sites ook herkennen aan de lay-out, zoals .com of .org en de manier waarop de site is opgebouwd. Ik heb hier in het verleden wel eens opdrachten over gemaakt. Maar dat hoeft niet per se over geschiedenis te gaan. Dit is ook iets voor een mentorgroep: *learn to learn*.

9 Welke taak hebben docenten om leerlingen hierin te begeleiden?

Je zou het kunnen aanbieden in studielessen. Verder moet je er als docent op letten bij het maken van een opdracht dat leerlingen niet hele lappen tekst over gaan nemen.

10 Wat doet u in de les aan onderwijzen in het gebruik van digitale bronnen en wikipedia in het bijzonder?

Uitleg wat verantwoorde bronnen zijn en waarom.

11 Hoe maakt u onderscheid in het gebruik van wikipedia door leerlingen van het vierde en het vijfde leerjaar?

Ik maak geen onderscheid in jaar, enkel thematisch.

12 Ziet u een verschil tussen leerlingen van 2 en 5 havo bij het gebruik van Wikipedia als website, zo ja waar komt volgens u dat verschil vandaan, zo nee hoe komt dat dan volgens u?

Ik zie het verschil niet in havo/vwo. Ik vind dat het niveau niet uitmaakt. Ze moeten allemaal verantwoord kunnen omgaan met bronnen. Een leerling in de onderbouw mag wel wat ruimer gebruik maken van wikipedia dan in de bovenbouw.

13 Denkt u dat bij het vak geschiedenis de leerling meer geïnteresseerd is in een kant en klaar antwoord of een onderbouwd antwoord, welke bijdrage speelt Wikipedia daarbij volgens u?

Ik denk dat wikipedia een geweldig iets is, maar het gevaar schuilt in gemakzucht. Leerlingen denken nu te snel dat ze het antwoord gevonden hebben en ze zoeken dan niet meer verder. Dit zou voorkomen kunnen worden door een vraag dusdanig te stellen dat het antwoord niet van 1 site te plukken is. Dus ja, ze hebben meer behoefte aan een kort antwoord.

Interview 3

1 Maakt u zelf gebruik van wikipedia? Wanneer, waarom en hoe vaak?

Ja. Om snel iets op te zoeken. Minder om lessen voor te bereiden, want het is niet altijd betrouwbaar.

2 welke visie heeft u als docent geschiedenis op het gebruik van wikipedia als informatiebron tijdens de geschiedenislessen?

Is meer oppervlakkig dan onbetrouwbaar. Je kunt snel iets checken, maar je kan er geen onderzoek op baseren.

3 In hoeverre heeft het gebruik van wikipedia invloed op de historische kennis en vaardigheden van leerlingen in de vierde en vijfde klas?

Met Wikipedia maken ze zich er gemakkelijk vanaf. Ze mogen Wikipedia dan ook niet als bron gebruiken en noteren. Bronnenonderzoek gebeurt met andere bronnen. Alleen dus als oriëntatie.

4 Wat is uw algemeen oordeel over Wikipedia, is het volgens u een wel of niet geschikte educatieve website voor leerlingen om informatie op te zoeken en waarom vindt u dat?

Geschikt, maar niet als enige bron. Je moet altijd meerdere bronnen raadplegen en wikipedia is er 1 van. Voor PWS minder geschikt, in kleinere opdrachten mogen ze het wel gebruiken.

5 Wat zijn de voor- en nadelen van Wikipedia volgens u? Waar hecht u meer belang aan: de voor- of nadelen en waarom?

Voordeel is snelle en overzichtelijke website. Verder is intextlinking erg goed: je kan continu doorklikken naar andere begrippen. Hun externe links zijn ook zeer handig.

6 Heeft u bepaalde regels die u opstelt voor het gebruik van Wikipedia door leerlingen, zo ja wat voor regels zijn dat en waarom heeft u die ingesteld, zo nee, aan wat voor regels zou u dan denken?

Ik doe hetzelfde (alinea 2). In zijn algemeenheid mogen ze geen dingen letterlijk overnemen, alles moet in eigen woorden geformuleerd worden. Ik constateer dat leerlingen de *further reading* niet gebruiken. Zoiets moet ik in een opdracht zetten om dit bij leerlingen te bereiken.

Geen Wikipedia in klas 4 of hoger met uitzondering van plaatjes, weinig Wikipedia in klas 3, en nog geen restricties over Wikipedia in klas 1 en 2.

7 Hoe kunnen docenten in de les en daarbuiten inhoud geven aan een verantwoorde omgang met wikipedia?

In onderbouw moet dit probleem al aangepakt worden. Leerlingen zoeken ook niet verder op website. Dat zouden we in een opdracht kunnen inbouwen.

8 Maakt u zich zorgen om het gebruik van deze website door leerlingen? Waarom (niet)?

Nee, ik maak me wel zorgen om de gemakzucht.

9 Welke taak hebben docenten om leerlingen hierin te begeleiden?

Maar de structuur van een dergelijke kopie wordt niet overgenomen. Soms kopiëren ze niet de inhoud, maar wel de opbouw van een wikipedia-pagina.

10 Wat doet u in de les aan onderwijzen in het gebruik van digitale bronnen en wikipedia in het bijzonder?

Veel digitale bronnen, Wikipedia niet in het bijzonder. Wel staan we stil bij de totstandkoming ervan en dat ze deze bron mogen naslaan maar niet opvoeren in hun bibliografie.

13 Hoe moeten volgens u leerlingen van 2 en 5 havo omgaan met een website als Wikipedia, stelt u voor 2 havo andere regels op dan voor 5 havo en leg uit waarom u dat wel of niet doet.

Nee. Ik denk dat je vanaf de onderbouw moet leren hoe ze ermee om moeten gaan. Afleren is moeilijker, dus van begin af aan beginnen met het leren van zoeken.

14 Denkt u dat bij het vak geschiedenis de leerling meer geïnteresseerd is in een kant en klaar antwoord of een onderbouwd antwoord, welke bijdrage speelt Wikipedia daarbij volgens u?

Als ze de keuze hebben uit een antwoord waar alles al in staat of waarbij ze zelf moeten nadenken, zullen ze sneller geneigd zijn om voor die eerste optie te gaan. Je moet in je opdracht proberen te voorkomen dat dat te makkelijk wordt. De leerling wil alles zo transparant mogelijk (jaar 1-4) en is op zoek naar 1 antwoord. Ze houden echter ook van discussie en ondervinden zo dat er meerdere antwoorden mogelijk zijn, mits onderbouwd. Daar zijn mijn lessen op ingericht. Zoals gezegd, Wiki als naslagwerk. Geen historische bron.

Interview 1

1 Maakt u zelf gebruik van wikipedia? Wanneer, waarom en hoe vaak?

Weinig. Ik heb meestal er wel boeken voor of er zit nog iets in mijn bagage van wat ik meegekregen heb van uit mijn opleiding. Ik houd het wel een beetje bij. Ik vind het ook wel interessant om wat boeken te lezen. Ik gebruik wikipedia alleen om de feitjes helder te krijgen. Welk feitje wanneer was dat precies. Met boeken ben je je soms verloren aan het zoeken. Voor zulk soort dingen gebruik ik het wel. Ik gebruik het verder niet in mijn les.

2 welke visie heeft u als docent geschiedenis op het gebruik van wikipedia als Informatiebron tijdens de geschiedenislessen?

Ik zelf ben er geen voorstander van. Ik zeg ook tegen mijn leerlingen wikipedia is leuk om je in te lezen. Maar ik wil absoluut geen bronvermelding in de opdrachten want de informatie van wikipedia is niet te controleren waar het vandaan komt.

3 In hoeverre heeft het gebruik van wikipedia invloed op de historische kennis En vaardigheden van leerlingen in de vierde en vijfde klas?

Qua kennis zijn er leuke feitjes uit te halen. Dus voor een leerling is het qua kennis wel redelijk te gebruiken. Er staat over het algemeen niet grote onzin op qua feiten. Maar wat vaardigheden denk ik niet dat je er niet heel veel vaardigheden voor opsteekt alleen als het gaat op het lezen van teksten. Maar omdat ik er zelf in de lessen geen gebruik van maak om bijvoorbeeld een koppeling mee te maken om de betrouwbaarheid van bronnen doe ik dat niet zo.

4 Hebt u bepaalde regels die u opstelt voor het gebruik van Wikipedia door Leerlingen, zo ja wat voor regels zijn dat en waarom heeft u die ingesteld, zo nee, aan wat voor regels zou u dan denken?

Ik geef altijd aan dat wikipedia mag je een keer gebruiken maar altijd proberen je informatie die daar je vandaan haalt ook op een andere manier bevestigd te zien vanuit een betrouwbare bron. Dus in die zin kun je beter een betrouwbare bron aanhalen omdat daar vaak het zelfde in staat dus Wikipedia is handig voor je zelf om je in te lezen omdat de hoofdlijnen er in staan weergegeven. Maar controleer altijd je informatie. Maar heel veel ICT-opdrachten heb ik niet maar heel vaak gebruiken ze het ook niet.

5 Hoe kunnen docenten in de les en daarbuiten inhoud geven aan een Verantwoorde omgang met wikipedia?

Ik denk dat inderdaad het goed inkaderen en het bewust maken van de informatie is heel erg oncontroleerbaar. Je weet niet wie het geschreven heeft, wat zijn bedoeling er mee was, waar de informatie vandaan komt. Je kunt leerlingen daar bewust van maken, waardoor ze er ook verantwoordelijker mee omgaan. In plaats van dat ze denken dat is waar. Elk mens heeft de neiging om dat wat je als eerste lees van een bepaald onderwerp als waarheid aan te nemen. En de rest zijn alleen maar nuanceringen over dat beeld wat je in je eerste bron ontworpen hebt. De leerlingen gebruiken vaak als eerste wikipedia. Krijgen ze daar echt een verkeerd beeld voorgeschoteld, dan heeft de rest ook weinig zin meer en ze zijn over het algemeen niet zo kritisch om te kijken of dat beeld nog bijgesteld moet worden.

6 Maakt u zich zorgen om het gebruik van deze website door leerlingen? Waarom (niet)?

Ik maak me vooral zorgen over het kritiekloos voor waar aannemen wat ze er kunnen vinden. Er is heel veel binnen handbereik en ze zijn heel weinig kritisch ten opzichte van de informatie en dat is iets waar ik me zorgen over maak. Dat vind ik wel een gevaar van internet op zich. Ook gewoon voor het vak geschiedenis. Nog afgezien van alle andere gevaren.

7 Welke taak hebben docenten om leerlingen hierin te begeleiden?

Een stuk bewustwording tijdens de les en de regels. Bij sommige zeg je een geen Wikipedia er onder. Bij de onderbouw wel en de bovenbouw mag ze in ieder geval niet gebruiken.

8 Wat doet u in de les aan onderwijzen in het gebruik van digitale bronnen en Wikipedia in het bijzonder?

Bewustwording van de oncontroleerbaarheid van de bronnen.

9 Hoe maakt u onderscheid in het gebruik van wikipedia door leerlingen van het Vierde en het vijfde leerjaar?

De onderbouw is natuurlijk qua niveau nog niet zo ver ontwikkeld dat ze ook de wat moeilijkere wetenschappelijkere bronnen kunnen bekijken die echt wat meer te bieden hebben op dat gebied. Daardoor verval je snel wat meer op wat simpelere boekjes of Wikipedia. En die boekjes en Wikipedia dat maakt dan niet zo veel meer uit.

10 Hoe moeten volgens u leerlingen van 2 en 5 havo omgaan met een website als Wikipedia, stelt u voor 2 havo andere regels op dan voor 5 havo en leg uit waarom u dat wel of niet doet?

In de bovenbouw gebruik je Wikipedia wel maar dan als beeldvorming voor jezelf.

11 Denkt u dat bij het vak geschiedenis de leerling meer geïnteresseerd is in een Kant-en-klaar antwoord of een onderbouwd antwoord, welke bijdrage speelt Wikipedia daarbij volgens u?

Ik denk het wel. Argumenteren en eh Wikipedia is geen betoog. Wikipedia vertelt ongeveer globaal de ontwikkeling met er wat feitjes doorheen gestrooid. Maar waarom iets gebeurd is zoals het gebeurd is word vaak niet uitgelecht. Dus het leren beargumenteren van ontwikkeling dat gebeurd dus niet. Maar dat is wel iets wat ze in het examen erg nodig hebben dat ze kunnen beargumenteren waarom de dingen zo gelopen zijn.

Interview 2

1 Maakt u zelf gebruik van wikipedia? Wanneer, waarom en hoe vaak?

Nee, hooguit de plaatjes en misschien één groot verhaal voorlezen maar eigenlijk verder niet.

2 welke visie heeft u als docent geschiedenis op het gebruik van wikipedia als Informatiebron tijdens de geschiedenislessen?

Ja, ik zeg wel eens tegen leerlingen als ze voor een praktische opdracht gaan dan mogen ze hem gebruiken om even te oriënteren. Kijken wat een onderwerp ongeveer inhoud maar als bron accepteer ik hem niet en mogen ze hem verder niet gebruiken. Puur als oriëntatie.

Oké dus dat betekend tijdens onderzoeken, een werkstukje, totaal geen wikipedia?

Nee, geen wikipedia. Het liefst helemaal geen internet maar geen wikipedia.

3 In hoeverre heeft het gebruik van wikipedia invloed op de historische kennis En vaardigheden van leerlingen in de vierde en vijfde klas?

Ja, ik denk dat dat tegenvalt. Wikipedia wordt wel vaak gebruikt om even snel wat op te zoeken. Maar intensief gebruikt wordt het volgens mij niet. Niet op die manier dat je echt vaardigheden gaat leren door het gebruik van wikipedia of zo. Ik denk dat dat tegenvalt.

4 Wat is uw algemeen oordeel over Wikipedia, is het volgens u een wel of niet Geschikte educatieve website voor leerlingen om informatie op te zoeken en waarom vindt u dat?

Ik vind het gewoon niet betrouwbaar genoeg.

5 Wat zijn de voor- en nadelen van Wikipedia volgens u? Waar hecht u meer Belang aan: de voor- of nadelen en waarom?

Een nadeel is gewoon dat het een onbetrouwbare bron is. Iedereen kan er in wijzigen dus het is geen betrouwbare medium. Maar of het invloed heeft op vaardigheden van de leerlingen? Als ze vaardigheden goed beheersen zullen ze zien dat de bron onbetrouwbaar is dus op die manier denk ik wel andersom, maar ik denk niet dat hun vaardigheden veranderen als ze Wikipedia gebruiken.

6 Hebt u bepaalde regels die u opstelt voor het gebruik van Wikipedia door Leerlingen, zo ja wat voor regels zijn dat en waarom heeft u die ingesteld, zo nee, aan wat voor regels zou u dan denken?

Ja, bij de po komt dat vooral naar voren. Verder geef ik niet zo veel opdrachten waarbij ze zelf aan de slag kunnen met Wikipedia of zo. Bij de Po vier havo (praktische

opdracht) daar geef ik echt als regel; Internet mag, mits het een goed verantwoorde site is. Dus met bronvermelding. Of publieke site. Openbaar ministerie of dat soort zaken die kunnen ze wel gebruiken. De site van de kamer mogen ze op zich wel gebruiken. Maar Wikipedia wil ik gewoon niet terug zien in de bronvermelding en al helemaal geen knip en plakwerk. Dat is eigenlijk gewoon de regel. Internet mag, mits je het goed verantwoord, kritisch benadert. Wikipedia mag gewoon niet.

Maak je er onderscheid in, gebruik boven en onderbouw?

Ja, ik heb in de eerste een vrij algemene opdracht, dan moeten ze een brief schrijven vanuit een Egyptische persoon uit de hiërarchie van Egypte laat ik maar zeggen, en dan vind ik het niet zo erg als ze korte stukjes informatie van Wikipedia gebruiken, Als ze maar door hebben dat die informatie niet per definitie vaststaat. Maar die opdracht is zo ruim daar hoef je ook niet helemaal historisch verantwoord bezig te zijn. Dus in die zin maak ik onderscheid tussen de bovenbouw en onderbouw. Omdat die opdrachten gewoon niet voorkomen bij de bovenbouw. Dus als er verslag geschreven moet worden met bronvermelding dan kan dat gewoon niet.

7 Hoe kunnen docenten in de les en daarbuiten inhoud geven aan een Verantwoorde omgang met wikipedia?

Het moeilijke is dat het slecht herkenbaar is. Er staan wel artikelen op die prima zijn. Als je die herkent en er staan echt keurig bronvermeldingen bij en je ben kritisch genoeg dan kun je dat best voor je zelf een keer gebruiken. Alleen dat is zo ingewikkeld om dat aan leerlingen uit te leggen. Ik denk niet dat je van vier, vijf havo leerlingen kunt verwachten dat ze dat op die manier herkennen. Dus voor leerlingen zou ik er echt bij blijven laat dat maar gewoon niet gebeuren. Als je het zelf een keer gebruik dan neem ik aan dat je kritisch genoeg bent.

Maar zou je er bijvoorbeeld een les aan besteden om vaardigheden aan te leren en er op die manier meer aandacht te besteden aan het gebruik van internet? En de leerlingen vaardigheden aan te leren?

Dat heb ik eigenlijk nog nooit gedaan. Misschien ben ik daar gewoon te cynisch over. Over het gebruik van internet. Omdat het zo slecht te controleren is. Je hebt een overloed aan informatie en het word er vaak niet makkelijker op. Er zit geen structuur in. Leerlingen moeten daar zo ver mee aan de slag gaan, dat dat bijna niet meer past in een geschiedenis les.

11. Hoe maakt u onderscheid in het gebruik van wikipedia door leerlingen van het vierde en het vijfde leerjaar?

Nee in de vijfde hebben we eigenlijk geen grote opdracht meer. Daar krijgen ze de SE-toets. Dan komt dat nauwelijks meer naar voren. Ik doe het dan wel een keer

bijvoorbeeld met betrouwbaar/onbetrouwbaar. Met twee bronnen. Een van wikipedia en één van internet bijvoorbeeld.

Laat je dat ook zien?

Dat doe ik wel eens ja, soms wel. Zo heb ik bijvoorbeeld een stukje over Hitler. Er worden daar uitsluitend feiten genoemd, geen enkele nuancering en ook niets negatiefs. Als je dat bijvoorbeeld leest dan heeft Hitler het gewoon prima gedaan. Dan laat ik de leerlingen zien kijk het is betrouwbaar, de feiten kloppen, maar het is zo eenzijdig.

8 Denkt u dat bij het vak geschiedenis de leerling meer geïnteresseerd is in een Kant-en-klaar antwoord of een onderbouwd antwoord, welke bijdrage speelt Wikipedia daarbij volgens u?

Weet ik niet, ik heb het idee dat door het gebruik van internet wel een heleboel dingen oppervlakkiger maakt. Ze zijn sneller tevreden met een snel, kort, vluchtig antwoord wat er flitsend uit ziet, een dergelijk soort idee krijg ik er wel bij. Maar verder weet ik het niet. Dit kun je bijna niet meten maar oppervlakkiger word alles er wel van. Ik zie dat echt terug in het gebruik van internet.

Ben je dit wel eens tegengekomen?

Ik had er vorig jaar 7 ongeveer in mijn vier havo klas. Letterlijk knip en plakwerk van internet.

Interview 3

1 Maakt u zelf gebruik van wikipedia? Wanneer, waarom en hoe vaak?

Ja, ik maak wel gebruik van wikipedia voor de lesvoorbereidingen. Gewoon even gauw te kijken, welke tijd moet ik iets plaatsen en kan ik er anekdotes bij lezen over het thema maar niet zo zeer als primaire bron uiteraard. Dat zou ook een beetje dom zijn want er staat van alles op wat je niet altijd kunt vertrouwen maar wel voor een algemeen beeld over de tijd, een persoon dat is naar mijn idee vaak wel betrouwbaar in veel gevallen. Niet exact maar wel over grote lijnen genomen.

2 Welke visie heeft u als docent geschiedenis op het gebruik van wikipedia als Informatiebron tijdens de geschiedenislessen?

Ze mogen van mijn in de brugklassen gebruik maken van wikipedia. Wel zeg ik er bij dat je er op internet wel op moet passen of de informatie klopt. Daar komen ze ook wel achter dan staat er bijvoorbeeld in het tekstboek dat Pepijn de korte in het jaar zoveel is geboren en op Wikipedia is dat drie jaar later of zo. Dat weten ze wel maar dat vind ik in de onderbouw nog niet zo belangrijk. Je kunt nog niet zo ver komen dat ze echt door hebben welke bron is wel of niet betrouwbaar. Daar oefen je wel mee via het werkboek natuurlijk.

3 In hoeverre heeft het gebruik van wikipedia invloed op de historische kennis en vaardigheden van leerlingen in de vierde en vijfde klas?

Ik geef alleen in de brugklassen les maar ik denk dat ze veel minder snel in het boek zullen duiken door dat ze zulk soort bronnen bij de hand hebben. Waardoor ze snel de informatie bij de hand hebben maar het is veel minder verdiepend, erg vlak. Je kunt alles snel opzoeken en dat is jammer, voor de historische kennis, interesse in lezen en dat soort dingen.

5 Wat zijn de voor- en nadelen van Wikipedia volgens u? Waar hecht u meer belang aan: de voor- of nadelen en waarom?

Dat er dingen niet goed staan. Nadeel vind ik het vluchtige. Dat ze minder tijd hebben om het goed door te lezen. Dat merk ik bij mezelf ook. Je komt tijd tekort om je les voor te bereiden en dan doe je het snel even zo.

6 Hebt u bepaalde regels die u opstelt voor het gebruik van Wikipedia door leerlingen, zo ja wat voor regels zijn dat en waarom heeft u die ingesteld, zo nee, aan wat voor regels zou u dan denken?

Altijd bronnen vermelden. Ik wil terug kunnen zien dat er iets van wikipedia komt en in de tweede klas stimuleer ik ze om een keer een goed boek uit de bibliotheek te

gebruiken. Er staat daar genoeg.

Wat doe je als je een werkstuk krijgt met alleen maar wikipedia bronnen?

Dat heb ik nog niet echt meegemaakt. Want ze zoeken op thema. Dus dan halen ze het overal vandaan. Maar het komt wel veel terug.

7 Hoe kunnen docenten in de les en daarbuiten inhoud geven aan een verantwoorde omgang met wikipedia?

Ik denk dat je vooral moet begeleiden. En ik denk dat het belangrijk is dat je controleert welke informatie ze over nemen en of dat ook begrepen hebben. En of dat het enige is wat je kunt raadplegen er is natuurlijk veel meer. Daarom vind ik het ook belangrijk als je een dergelijk werkstuk inleid over een bepaald thema dat je ook een keer aandacht geeft aan een bekend figuur die er over geschreven heeft.

9 Welke taak hebben docenten om leerlingen hierin te begeleiden?

Ja, ik begin eigenlijk al met het benoemen dat het een platform is waar iedereen wat op kan zegen. Ja, dat benoem ik wel. Maar eerlijkheidshalve denk ik dat je daar echt mee bezig ben bij grotere werkstukken als profiel werkstukken. Daar kom je met kleine werkstukken nog niet zo aan toe.

10 Ziet u een verschil tussen leerlingen van 2 en 5 havo bij het gebruik van Wikipedia als website, zo ja waar komt volgens u dat verschil vandaan, zo nee hoe komt dat dan volgens u?

In de onderbouw ben je meer bezig met het begeleiden omdat de leerlingen helemaal nog geen idee hebben waar ze heen moeten en in de bovenbouw misschien nog wel meer omdat je dan wil dat ze echt iets goeds neerzetten. In de onderbouw is het wat meer op het vermaak van de geschiedenis gericht. Dat ze er van genieten en dat meer dan op de betrouwbaarheid van de bronnen. Dat komt af en toe eens terug dat bijvoorbeeld wanneer iemand over zichzelf schrijft dat meer betrouwbaar is dan wanneer een ander over die iemand schrijft en die soort dingen.

Worden leerlingen genoeg voorbereid op de bovenbouw?

Daar is wel een winst op te halen. Je zit natuurlijk vast aan de methode en je hebt nu weinig tijd om de leerlingen daar bij te begeleiden. Je hebt een klas met 30 leerlingen en om daar bij iedereen aandacht aan te besteden, dan zit je met de tijd en moet je door naar de volgende paragraaf. Ik denk dat daar wel verschil in mag zijn tussen de bovenbouw en onderbouw.

11 Denkt u dat bij het vak geschiedenis de leerling meer geïnteresseerd is in een Kant-en-klaar antwoord of een onderbouwd antwoord, welke bijdrage speelt Wikipedia daarbij volgens u?

Ik denk dat de leerling daar niet echt mee bezig is. Ze zijn in die zin wat vluchtiger. Het echt lezen van een bron of er over na denken dat is een heel verschil. Echte verdieping word dan wel eens gemist maar ik zie dat ook als iets wat ze nog moeten leren. En ja Wikipedia is natuurlijk dan ideaal als je snel en vluchtig wat wilt zoeken.

Interview 4

1 Maakt u zelf gebruik van wikipedia? Wanneer, waarom en hoe vaak?

Ik maak gebruik van wikipedia om lessen voor te breiden. Alleen dat is dan meestal voor het materiaal. Dus taakmateriaal, fotomateriaal dat soort dingen. Omdat het gewoon in hoge resolutie beschikbaar is. Dus meestal is het alleen dat soort informatieWaarvan je vanuit moet kunnen gaan dat het goed is. Voorbeeldje.....Wanneer is die geboren, wanneer is die overleden. Die pluk ik er ook van af. Maar als algemene loop van de historie dan gaat het mij puur om de feiten. Van Deursen zei altijd de feiten tellen de rest niet. Dat is een beetje mijn insteek ook. En voor de rest dat gezwam dat interesseert me niet zo veel.

2 welke visie heeft u als docent geschiedenis op het gebruik van wikipedia als Informatiebron tijdens de geschiedenislessen?

Voor de mensen die geen moraal hebben. Een Nederlandse onderdaan zonder enig moraal, die kopiëren en plakken Copy Paste en that's it. Maar daar ben ik wel van terug gekomen omdat vaak staan er wel quotes op, quotes letterlijk overgeschreven uit bronnen en die kopieer ik en plak ik ook. En dat doe ik dus ook eigenlijk was ik eerst wel op tegen. Maar die quotes haal ik er dan wel uit omdat het dan meestal wel een primaire bron is. Maar wat ik net al zei de rest zoals bij de tweede wereld oorlog wat daar de visie op is dat interesseert me niet zo veel daar heb ik weinig mee.

En het gebruik tijdens de les? Tijdens een ICT opdracht?

Een ICT-opdracht is in mijn geval het gebruik van PowerPoint en daar komen dus die afbeeldingen die ik van Wikipedia afpluk die komen er in. Maar ik zet er niet bij die kom van wikipedia af.

Maar je doet geen computeropdracht?

Een computeropdracht via wikipedia. Dan maak ik zelf een opdracht en dan moeten ze op zoek gaan naar informatie. En de leerlingen mogen dan wel informatie van wikipedia afhalen. Maar dan moeten ze wel de bron erbij vermelden wat er dan ook bij staat. Maar bij citaten moeten ze de bron die in de voetnoot staat erbij vermelden.

Maar dan ga ik er heel snel door mijn lijstje heen. Want dat is dus jouw manier van begeleiden. Want als je ze los aan het werk gaat zetten dan zeg jij oké we hebben een onderzoeksvraag dan moeten ze wel heel goed de bron er onder zetten?

Ja, kritisch maken, dat klopt, Wat de leerlingen heel vaak doen is vaak gewoon google en intikken wat ze nodig hebben. Tikken ze tweede wereld oorlog in dan krijgen ze natuurlijk heel algemeen. Zeker als je vmbo-ers hebt. Die geef ik ook alleen les. Dus

breng je daar structuur in aan. Dan moeten ze op zoek naar citaten van leiders of citaten van....En heel vaak is wikipedia dan een uitkomst. Een hobbyist die foto's heeft gemaakt van allerlei kogelgaten die zijn overgebleven in huizen enzovoort. Dat is allemaal leuk en aardig. Bronnen overnemen dat is best maar dan moet er wel bronvermelding bij. Doen ze dat niet dan is het gewoon fout. Dan snap ik wel dat ze dingen van internet afplukken maar om die vaardigheid gaat het mij dan niet. En die informatie daar ben ik ook niet benieuwd naar, want dat weet ik allemaal maar het gaat gewoon puur om het bronnen noteren en dat die leerlingen om leren gaan met die bronnen.

5 Wat zijn de voor- en nadelen van Wikipedia volgens u? Waar hecht u meer belang aan: de voor- of nadelen en waarom? Dus als je het dan hebt over voor en nadelen dan zeg je van voordelen het wordt compact weergegeven en het nadeel; ze nemen het zo over?

Ja, en de mening staat er vaak in van mensen die het hebben gedaan. Kijk als je de 80-Jarige oorlog heeft dan kun je de 80 jarige oorlog vanuit twee standpunten belichten. Eigenlijke wel meer maar twee hoofdstandpunten die van de Spaanse....Kant of de protestantse kant vanaf het Willem van oranje spectrum. Ja, dan ben je vrij snel uitgepraat want ja sorry hij werd in 1584 doodgeschoten dus ja dat is de 80jarige oorlog. Maar er is veel meer gebeurd dus het fijne dat zit niet echt in wikipedia dus het brede overzicht dat kun je daar niet echt aan onttrekken. En ja als je het maar vanuit één perspectief bekijkt dan is het heel erg karig allemaal. Dus dat leer ik ze meestal wel af. Dan zeg ik jongens dat zijn de feiten en daar ga je je eigen mening over vormen. En dat gebeurt dan meestal. Niet altijd natuurlijk. Dat vinden ze lastig maar ja.

Maar maak je in het algemeen zorgen over het gebruik van wikipedia van leerlingen buiten school bijvoorbeeld thuis, als ze een opdracht moeten maken?

Ja, maar dat komt omdat het gewoon in het algemeen is dat het in deze Nederlandse samenleving vanaf 2000 dat iedereen zo maar wat doet een beetje een stijl van ja maar ik bepaal toch wat ik belangrijk vind. Dus als ik een opdracht moet maken over dat en dat dan doe ik wat ik normaal vind. En dan gaan ze gewoon aan de opdracht voorbij. Dat heeft niet te maken met kunnen ze bronnen lezen of niet. Vinden ze één visie belangrijk of niet nee dat is gewoon gemakzucht. Ik moet weten wat ik wil doen dus ik dat. Zo snel mogelijk van a naar b eigenlijk. En hoe sneller hoe meer kans op brokken en dat betekent dus dat er vrij vaak mensen zijn die gewoon als ze een opdracht moeten maken die niet voldoende maken. Een voldoende is bij mij een zeven voor dat soort opdrachten en dat ze hem dus gewoon moeten overdoen. En het didactische is als ze het dan niet overdoen binnen de gestelde termijnen dan komen ze gewoon een zaterdag na. Tenminste een zaterdag ochtend en dan maken ze die opdracht onder mijn

begeleiding en dan krijgen ze daar bijles in.

Maar wat is de taak van een docent geschiedenis om ze daar meer bewust van te maken? Je zegt eigenlijk al bij een opdracht bronnen eronder.

Ja dus, eigenlijk neem je al die kindertjes aan de hand en die neem je eigenlijk mee door de geschiedenis heen. Dus even weer het voorbeeld van die 80-jarige oorlog je laat zien dat Willem van Oranje een grote rol heeft gespeeld en dat de visie van Willem van Oranje niet geldt voor de hele 80-jarige oorlog. Dus dat die die niet helemaal heeft meegemaakt dus ja op die manier probeer je ze op een spelenderwijs manier te laten zien kijk een heleboel dingen zijn er gebeurd. Er zijn een heleboel mensen die er een heleboel over te zeggen hebben. En dat standpunt wat je daar vervolgens in neemt dat is belangrijk om een mening te vormen. Die leerlingen die moeten natuurlijk er een mening over vormen. Maar dat moet wel zo breed mogelijk. Internet kan daarbij een hulpmiddel zijn. Je er met een jantje-van-leiden vanaf maken. Een leuke uitdrukking jantje-van-leiden bij de 80-jarige oorlog maar eh het is dus iets wat gewoon zorgvuldig moet gebeuren. Ja internet is een hulpmiddel geen hoofddoel. Het doel is van a naar b te komen door de geschiedenis te leren begrijpen.

10 Ziet u een verschil tussen leerlingen van 2 en 5 havo bij het gebruik van Wikipedia als website, zo ja waar komt volgens u dat verschil vandaan, zo nee hoe komt dat dan volgens u?

Ja de vierde klas is zo makkelijk die maken zich er met een jantje-van-leiden vanaf. Die doen echt werkelijk waar dingen waarvan ik denk hoe haal je het in je hoofd. Terwijl de eerste klas die vind het zo lastig die gaan pas aan het werk als je ze letterlijk bij de hand hebt genomen maar dan komt er ook wat uit. Terwijl je denkt bij die derde klas die zijn wel zelfstandig genoeg. Die moeten dat wel kunnen aan de hand van een opdracht maar die maken zich er met een jantje-van-leiden vanaf. Wat voor mentaliteit dat is dat weet ik niet maar meestal heb ik meer derde en vierdeklassers zitten op een zaterdag morgen dan eerste en tweedeklassers. Want meestal doen die het wel redelijk goed. Dan zijn de eisen ook anders trouwens dan hoeven ze niet het hele spectrum op te schrijven van waar heb je het vandaan. Maar die moeten wel aangeven wie heeft dit gezegd en nou ja toe maar. Waar heb ik mijn bron vandaan, wat heb ik gebruikt en is dat ook echt zo ja of nee. Voorbeeld als iemand zegt de 80jarige oorlog dat is een straf van God voor Nederland dan wil ik graag wel weten van oké waar ontleen je dat aan. Wat zit daar achter.

Oké je geeft dus aan dat je verschil ziet tussen de eerste en de derde en vierde klas dat je dus de eerste klas meer aan de hand neemt als docent en meer verwacht van de derde en vierde klas. Die hebben meer vrijheid.

Klopt, halverwege het derde jaar heb ik de leerlingen minder vrijheid gegeven en dan

halen ze opeens allemaal goede cijfers. Rara. Maar het zijn ook van die kindertjes ook al voelen ze zich al heel wat hun kennis stelt eigenlijk nog niks voor. Omdat alles heel vluchtig is. Bij de derdeklassers nog wel meer dan bij de eerste en tweedeklassers. Misschien komt het ook wel doordat ze zich meer hebben gespecialiseerd zo van we volgen nu de route economie een handel. Daar hebben we geschiedenis bij gekozen. Rare constructie maar het gebeurt. Goed het is een bijvak, we doen er niet zo veel aan. Eerste en tweede klas dan zit je echt als een volle klas bij elkaar. En dan kun je ook je ei meer kwijt en dan als je die leerlingen aan de hand neemt dan heb je er ook meer plezier in. Ik denk gewoon een stukje zelfstandigheid. Dat die derdeklassers denken we zijn er al en de tweedeklassers die gaan er nog voor want die weten van we zijn er nog niet.

11 Denkt u dat bij het vak geschiedenis de leerling meer geïnteresseerd is in een kant en klaar antwoord of een onderbouwd antwoord, welke bijdrage speelt Wikipedia daarbij volgens u?

Ja absoluut. Ze gebruiken Wikipedia als de waarheid in plaats van dat ze er over nadenken. Ja ik denk dat die mensen zich nog wel een stukje door de renaissance moeten worstelen en daarna bij de verlichting moeten uitkomen. Want die doen niet veel aan brononderzoek, zijn gemakzuchtig en doen er niet veel uit. En Wikipedia aannemen als absolute waarheid. En dat de leerlingen daar heel gemakzuchtig mee omgaan. Net zo als scholieren.com. Bedoeld om werkstukken neer te zetten en woorden gebruikt als absolute waarheid. Van die zegt het en dat is natuurlijk niet. Wat dat betreft is er maar één absolute waarheid van we zijn allemaal een keer geboren om ook allemaal een keer te sterven.